

บทที่ 5

ดนตรีบำบัดในประเทศไทย

ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงความหมายของดนตรีบำบัดว่า นิยามของดนตรีบำบัดอย่างสากลหมายถึงการใช้ดนตรีเพื่อการรักษาอาการที่ผิดปกติโดยใช้วิทยาการทางคลินิกมาช่วย และเมื่อเปรียบเทียบกับความเข้าใจเรื่องดนตรีบำบัดแบบไทยนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมดนตรีบำบัดต่างๆ ยังเป็นลักษณะการนำเอาดนตรีมาใช้ประโยชน์เท่าที่ความสามารถของแต่ละคนที่มีความสนใจในด้านดนตรี หรือเป็นนักดนตรีจะทำได้ โดยหลายท่านก็ไม่มีความรู้ทางการแพทย์ กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด หรือจิตวิทยาคลินิกเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ด้วยองค์ความรู้ในด้านดนตรีบำบัดอย่างเป็นทางการยังเป็นมาตรฐานยังมิได้ถูกนำมาใช้ในประเทศไทย ดังนั้นสิ่งที่บุคคลทั่วไปเรียกกันว่าดนตรีบำบัดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้จึงยังไม่เข้าข่ายการใช้ดนตรีบำบัดที่ต้องตามหลักการดนตรีบำบัดสากล

นักดนตรีบำบัดที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรดนตรีบำบัดในประเทศตะวันตกต้องเข้าศึกษาในหลักสูตรเป็นจำนวนหลายร้อยชั่วโมง และต้องผ่านการฝึกงานร่วมกับนักกิจกรรมบำบัด แพทย์ พยาบาล และนักจิตวิทยาคลินิกอีกระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะได้รับใบประกอบโรคศิลป์ จึงจะได้รับการยอมรับจากสมาคมวิชาชีพดนตรีบำบัดและสามารถใช้วิชาดนตรีบำบัดในการประกอบอาชีพได้ การทำงานของนักดนตรีบำบัดจะมีการทำงานแบบเป็นคณะทำงาน มีการหารือ ตั้งสมมติฐานและวางแผนร่วมกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาของผู้ป่วยแต่ละราย

ในบทนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงการใช้ดนตรีเพื่อใช้ในการบำบัดตามแนวคิดแบบไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ โดยจะได้กล่าวถึงรูปแบบ และวิธีการที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่างๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์การใช้ดนตรีเพื่อสุขภาพที่ในสังคมไทยมีความเข้าใจว่านั่นคือดนตรีบำบัดในประเทศไทย

5.1 รูปแบบวิธีการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดในประเทศไทย

จากการสำรวจข้อมูลแหล่งให้บริการด้านการใช้ดนตรีเพื่อสุขภาพในประเทศไทยพบว่า มีหลายหน่วยงานได้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านดนตรีเพื่อใช้ในการรักษาหรือฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งบ้างก็เรียกว่าดนตรีบำบัด บ้างก็เรียกว่าดนตรีเพื่อสุขภาพ หรือดนตรีเพื่อการผ่อนคลาย เป็นต้น

ทั้งนี้บางหน่วยงานได้นำดนตรีไปทดลองใช้กับผู้ป่วยซึ่งมีรายงานว่าได้ผลดี สถานที่ให้บริการลักษณะนี้ได้แก่โรงพยาบาลต่างๆ รวมถึงศูนย์พักฟื้นบางแห่ง

รูปแบบและวิธีการของการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดในประเทศไทยพบว่าแตกต่างกันไป ตั้งแต่การใช้ดนตรีเพื่อการผ่อนคลายสำหรับผู้เข้ารับบริการในโรงพยาบาล ผู้ป่วยระยะพักฟื้น หรือผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น นอกจากนี้มีบางสถานที่ใช้ดนตรีเพื่อรักษาอาการของโรค เช่น อาการเจ็บปวดจากโรคมะเร็ง อาการเกร็งของกล้ามเนื้อของผู้ที่เป็นอัมพาตครึ่งซีก หรืออาการเครียดของผู้ป่วยทางจิตเวช เป็นต้น สถานที่ให้บริการด้านดนตรีบำบัดมีทั้งโรงพยาบาล โรงเรียน สถานพักฟื้น และสถานฝึกอบรมดังจะได้กล่าวถึงดังนี้

1. โรงพยาบาลกลาง สังกัดกรุงเทพมหานคร

ความเป็นมาของโครงการ : วงดนตรีไทย โรงพยาบาลกลาง เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2537 โดยรวบรวมสมาชิกจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลที่สนใจศึกษาดนตรีไทย และจัดหาครูมาสอนจนมีความรู้และเล่นดนตรีได้ และใช้บรรเลงในงานประเพณีสงกรานต์ของโรงพยาบาลกลางทุกปี จนตั้งเป็นชมรมดนตรีไทย นักดนตรีในวงทั้งหมดเป็นบุคลากรในโรงพยาบาล ผู้ควบคุมวงคือ ครูสมบุญ บุญวงษ์ จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กิจกรรมหลักของชมรมนี้ คือ การนำกิจกรรม “ดนตรีในสวน” ที่สำนักงานกรุงเทพมหานคร จัดขึ้นตามสวนสาธารณะต่างๆ มาประยุกต์เป็น “ดนตรีในโรงพยาบาล” และนำดนตรีไทยมาใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด และเมื่อต้นปีพ.ศ.2548 ที่ผ่านมาได้จัดตั้งเป็นโครงการ “อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และดนตรีบำบัด” ขึ้น เพื่อสืบสานดนตรีไทยและกระตุ้นเตือนให้ประชาชนซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมไทย และภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

ผู้รับผิดชอบโครงการ : นายสุรชัย ทรัพย์โมกข์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง

วัตถุประสงค์ : เพื่อช่วยบรรเทาความเจ็บปวดและมีส่วนควบคุมการตอบรับของร่างกายที่มีต่อความเครียดของอารมณ์ ช่วยบรรเทาอาการของโรค การทำงานที่ผิดปกติของอวัยวะ รวมถึงอาการเจ็บปวดจากบางโรค และบำบัดทางจิตได้ด้วย ช่วยให้ร่างกายกระปรี้กระเปร่ากระฉับกระเฉง บรรเทาอาการหงอยเหงา เฉื่อยชา เกียจคร้าน เนื่องจากดนตรีมีความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ ระบบประสาทและภูมิคุ้มกันโรค เมื่อคนฟังดนตรีจะเกิดอารมณ์สุข สดชื่น ทำให้เอนโดρφิน (endorphine) ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่ร่างกายสร้างขึ้นหลั่งออกมา บางจังหวะบางบทเพลงอาจช่วยให้ค้นพบอารมณ์ของตัวเองอีกด้วย

รูปแบบและวิธีการดำเนินการ : รูปแบบที่นำดนตรีไปใช้เป็นการบรรเลงดนตรีไทย โดยนำกิจกรรม “ดนตรีในสวน” ที่สำนักงานกรุงเทพมหานคร จัดขึ้นตามสวนสาธารณะต่างๆ มาประยุกต์เป็น “ดนตรีในโรงพยาบาล” และนำดนตรีไทยมาใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด ปัจจุบัน

มีการจัดตั้งเป็นโครงการที่มีชื่อว่า โครงการ “อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และดนตรีบำบัด” สมาชิกประกอบด้วยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลกลาง ผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลกลาง และนักดนตรีไทยรับเชิญ จะเริ่มบรรเลงทุกวันศุกร์ ในช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 07.30-08.30 น. ณ ห้องโถงประชาสัมพันธ์ ชั้น 2 อาคารอนุสรณ์ 100 ปี เพื่อขับกล่อมผู้ป่วยหรือคนไข้ที่มารับการรักษานั้นได้ผ่อนคลาย

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ป่วยหรือคนไข้ที่มารับการรักษา รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล และผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลกลาง

ติดต่อสอบถามได้ที่ : โรงพยาบาลกลาง

ที่อยู่ : 514 ถ.หลวง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2221-6141 / 0-2222-2424

โทรสาร : 0-2225-1353

Website : <http://www.klanghospital.go.th>

2. โรงพยาบาลศรีนครินทร์

ความเป็นมา : หอผู้ป่วยเคมีบำบัด 5๑ แผนกการพยาบาลบำบัดพิเศษ งานบริการพยาบาลโรงพยาบาลศรีนครินทร์มีโครงการใช้ดนตรีบำบัดในผู้ป่วยมะเร็งที่มารับยาเคมีบำบัด¹ มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 ดำเนินการริเริ่มโดยคุณอุบล จวงพานิช สืบเนื่องมาจากการรับรู้ถึงปัญหาหลักที่คุกคามผู้ป่วยมากที่สุด นั่นก็คือ คือ ความทุกข์ทรมานจากความปวดที่รุนแรงและเรื้อรัง การสร้างแนวปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Practice) เพื่อลดปวดจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้ป่วยมีความสุขสบายและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ผู้รับผิดชอบโครงการ : คุณอุบล จวงพานิช คุณจรีพร อุบุญญะเรือง และคุณจันทราพร ลุนลุด พยาบาลแผนกการพยาบาลบำบัดพิเศษ

¹ แหล่งที่มา <http://gotoknow.org/blog/ubolAPN/1073.58>

วัตถุประสงค์ : เพื่อบรรเทาความทุกข์ทรมานจากอาการเจ็บปวด และเพื่อลดความวิตกกังวลในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด

รูปแบบและวิธีดำเนินการ :

1. สำรวจปัญหาของผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด ปัญหาของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่พบมากและคุกคามผู้ป่วยที่สุดคือ ความปวด ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย จะมีความปวดที่รุนแรงเรื้อรัง การใช้ดนตรีเป็นการบำบัดทางการแพทย์อย่างหนึ่งที่สามารถลดอาการปวดในผู้ป่วยมะเร็งที่มารับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดและสามารถลดการใช้ยาลดปวดได้

2. การทบทวนแนวปฏิบัติในการลดความปวดในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด การดูแลผู้ป่วยที่มีความปวด พยาบาลจะให้ยาแก้ปวดตามแผนการรักษาและดูแลผู้ป่วยให้สุขสบายโดยใช้วิธีเบี่ยงเบนความสนใจ แต่ผู้ป่วยบางรายก็ยังคงมีความเจ็บปวดและวิตกกังวล พยาบาลจึงร่วมกันหาแนวทางปฏิบัติเพื่อลดความปวด ดนตรีบำบัดเป็นทางเลือกที่น่าสนใจและคาดว่าจะใช้ได้ผล

3. การสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากปัญหาดังกล่าวได้สืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความปวดในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด โดยคำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้น ได้แก่ Music Therapy และ Cancer pain

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย หลังจากสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงนำงานวิจัยที่ได้ มาศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย และการพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ งานวิจัยที่ได้อยู่ในระดับ B ทั้งหมด พบว่าผู้ป่วยที่ได้ฟังดนตรีมีความปวดและความทุกข์ทรมานน้อยกว่า ผู้ป่วยที่ไม่ได้ฟังดนตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดนตรีที่ใช้ส่วนมากเป็น ดนตรีบรรเลงที่สงบเป็นเพลงไทยอมตะ และเพลงสากลประเภทผ่อนคลาย โดยให้ฟังดนตรี ความยาวประมาณ 30 นาที มีการจัดทำซีดีดนตรีบรรเลง เป็นเพลงไทยอมตะและดนตรีสากลที่ผ่อนคลาย ที่มีจังหวะเพลง 60-80 ครั้งต่อนาที เท่ากับการเต้นของหัวใจ แล้วให้ผู้ป่วยเลือกเพลง หลังจากนั้นจึงนำมาคัดเลือกได้ทั้งหมด 2 ชุดๆ ละ 4 เพลง แล้วนำมาตัดต่อและบันทึกลงในซีดี ที่ห้องบันทึกเสียงของเวชนิทัศน์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีความยาว 30 นาที

5. กระบวนการนำไปใช้กับผู้ป่วย ระยะเวลาแรกเป็นการสร้างสัมพันธภาพก่อน แล้วจึงประเมินผู้ป่วยโดยใช้แบบประเมิน Visual Analog Scale (VAS) ให้ข้อมูลและสอบถามความต้องการของผู้ป่วยในการฟังดนตรี บอกวัตถุประสงค์และขั้นตอนการฟังดนตรี ให้ผู้ป่วยเลือกเวลาที่ต้องการฟัง โดยเลือกช่วงเวลาที่มีความปวดระดับปานกลาง แนะนำให้ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อย ระยะเวลาการฟังไม่เกิน 30 นาที โดยใช้หูฟัง สถานที่เป็นที่เงียบ ไม่มีเสียงรบกวน

ผู้ป่วยจะอยู่ในท่าที่สุขสบาย

วิธีดำเนินการ :

1. ประเมินความปวดและบอกระดับประสงค์

2. ให้ผู้ป่วยเลือกเพลงที่ชอบ

3. ใส่หูฟังให้ผู้ป่วยและแนะนำวิธีเปิด-ปิด

4. ประเมินความปวดหลังฟังเพลงประมาณ 5 นาที

6. การนำแนวปฏิบัติไปใช้และการประเมินประสิทธิผล ผู้ศึกษาได้นำแนวปฏิบัติการพยาบาลที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับผู้ป่วยมะเร็งที่มีความปวดพบว่า การใช้ดนตรีบำบัดสามารถลดปวดได้จริง จึงนำโครงการดนตรีบำบัดมาใช้ในหน่วยงาน ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2548-2551 พบว่าผู้ป่วยที่ได้รับฟังดนตรีบำบัด สามารถควบคุมและบรรเทาอาการปวดอย่างมีประสิทธิภาพ (อุบล จวงพานิช สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2551)

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ป่วยโรคมะเร็งที่มารักษาโดยการรับยาเคมีบำบัด

ติดต่อสอบถามได้ที่ : หอผู้ป่วยเคมีบำบัด 5๑ แผนกการพยาบาลบำบัดพิเศษ งานบริการพยาบาล โรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ที่อยู่ : 123 ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002

หมายเลขโทรศัพท์ : 043-363-468-9

Website : <http://www.md.kku.ac.th/nurse/page37.html>

: <http://gotoknow.org/blog/ubolAPN/107358>

โรงพยาบาลศรีนครินทร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. โรงพยาบาลสวนสราญรมย์

ความเป็นมาของโครงการ : โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ มีการใช้ดนตรีบำบัดมาตั้งแต่ พ.ศ.2533 ในระยะแรกเริ่มจากการรวมกลุ่มของเจ้าหน้าที่เพื่อทำกิจกรรม โดยนำอุปกรณ์ดนตรีไปบรรเลงยังหอผู้ป่วย ในปี พ.ศ.2540 ได้มีการใช้ดนตรีเสริมการรักษาผู้ป่วยโรคลมชัก เพื่อการวิจัย ต่อมา มีการปรับเปลี่ยนนโยบายและวิธีการทำกิจกรรมดนตรีมาโดยตลอดเพื่อเพิ่มศักยภาพการบำบัดมากขึ้น และได้มีการจัดสร้างอาคารบันทึกบำบัด เพื่อการประกอบกิจกรรมโดยเฉพาะ ปัจจุบันเรียกกิจกรรมดังกล่าวว่า กิจกรรมสันทนาการ ซึ่งอยู่ในกลุ่มกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วย โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ มีคนไข้ประมาณ 200 คน และมีการประเมินเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง

ผู้รับผิดชอบโครงการ : กลุ่มการพยาบาลและหน่วยงานพิเศษ

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้คนไข้จิตเภทมีความสุขในระดับหนึ่ง มีพัฒนาการที่ดีขึ้น อารมณ์ดี ร่าเริงสนุกสนานมากกว่าเดิม สามารถสื่อสารกับผู้อื่น คนไข้มีการวางตัวและกล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าเผชิญปัญหาและควบคุมอารมณ์ได้ดี เรียนรู้กฎของสังคมและมีทักษะทางสังคมมากขึ้น

รูปแบบและวิธีดำเนินการ :

กิจกรรมที่ 1 : กิจกรรมสันทนาการมีวันพุธของทุกสัปดาห์ เวลา 13.00-16.30 น. คนไข้ต้องเรียนรู้กฎโดยละเอียดและสามารถจำได้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมีลำดับดังนี้

1. คนไข้เข้านั่งในห้องและทบทวนกฎระเบียบของกลุ่ม
2. คนไข้ลงทะเบียนด้วยตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนทำกิจกรรม แต่หากคนไข้เขียนหนังสือไม่ได้ก็มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือโดยคนไข้บอกรายละเอียดต่างๆ การลงทะเบียนคือการเขียนประวัติและรายชื่อเพลงที่คนไข้ต้องการจะแสดง
3. เจ้าหน้าที่เรียกชื่อคนไข้ตามลำดับที่ลงทะเบียนเพื่อขึ้นแสดงบนเวที
4. คนไข้แนะนำตัวและทำการแสดง เป็นการฝึกให้คนไข้กล้าแสดงออกและผ่อนคลายอารมณ์
5. เมื่อคนไข้ทำกิจกรรมครบทุกคน เจ้าหน้าที่จะทำการประเมินผลร่วมกับคนไข้ และเปิดโอกาสให้คนไข้แสดงความคิดเห็นและแนะนำเพื่อการพัฒนากิจกรรมในครั้งต่อไป กิจกรรมที่ได้ผลมากที่สุดคือ การร้องเพลงคาราโอเกะ คนไข้จะชอบและให้ความร่วมมืออย่างดี

กิจกรรมที่ 2 : ช่วงเช้าของทุกวันมีการออกกำลังกายโดยการเต้นประกอบจังหวะเพื่อให้คนไข้มีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น โดยจะเปิดเพลงเดิมที่มีทำนองซ้ำกัน เพื่อให้คนไข้จำทำนองและ

ท่าทางได้หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนเพลงเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความจำและมีสมาธิมากขึ้น
ปัจจุบันเน้นการบำบัดทางด้านการเดิน การรำ และการร้องเพลงคาราโอเกะเป็นหลัก
(สายัญ กิตติสุนทรโรภาส สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2550)

กลุ่มเป้าหมาย : คนไข้จิตเภทที่มีอาการทางจิตในระดับพร้อมที่จะรับการบำบัดรักษา
โดยอยู่ในกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา

ติดต่อสอบถามได้ที่ : โรงพยาบาลสวนสราญรมย์

ที่อยู่ : เลขที่ 298 ถนนธวัชบิบัติ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ : 077-312-991 (Hotline)

โทรสาร : 077-311-844, 077-240-565

Website : <http://www.dmhweb.dmh.go.th/sranrom/>

E-mail : paramath@yahoo.com

4. โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

ความเป็นมาของโครงการ : กิจกรรมสันตนาการของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยมี อาจารย์เสาวนีย์ สังฆโสภาค วิทยากรจากโรงพยาบาลศิริราช เป็น
ผู้ให้ความรู้ทางด้านนี้ ต่อมาโรงพยาบาลจึงเกิดความสนใจและจัดให้มีกิจกรรมดนตรีบำบัด
เกิดขึ้น ซึ่งจัดอยู่ในแผนกกายภาพบำบัด ตึกเปรมสุข ในระยะแรกมีการใช้ดนตรีบำบัดกับผู้
ป่วยอ่อนแรง โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ ใช้เครื่องดนตรีเดิมที่โรงพยาบาลมีอยู่ คือ กีตาร์ ออร์แกน
ต่อมาได้ประยุกต์ใหม่โดยใช้เครื่องดนตรีไทย เนื่องจากเห็นว่าเครื่องดนตรีสากลยากเกินไป ไม่
เหมาะกับผู้ป่วย เครื่องดนตรีไทยที่ใช้ในปัจจุบันมี อังกะลุง ฉิ่ง ฉาบ กลอง และมีการ
ประดิษฐ์เพิ่มเติม โดยใช้ขวดเปล่าใส่เม็ดถั่วเขียว ไม้เคาะ และมีการร้องเพลงคาราโอเกะ

ผู้รับผิดชอบโครงการ : แผนกกายภาพบำบัด ตึกเปรมสุข

ดนตรีบำบัด

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยมีสภาพจิตใจดีขึ้น
2. เป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างผู้ป่วยกับเจ้าหน้าที่ และผู้ป่วยด้วยกัน ฝึกการใช้ชีวิตในสังคม

รูปแบบและวิธีการบำบัด :

1. จัดผู้ป่วยเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 8-12 คน
2. แยกประเภทผู้ป่วยตามอาการ และทำกิจกรรมโดยใช้ศิลปะในการบำบัดประกอบ คือผู้ป่วยวาดรูปปั้นดินน้ำมันในระหว่างทำกิจกรรมจะเปิดเพลงคลอไปด้วย ในส่วนการใช้ซอังกะลุงบำบัด จะใช้กับผู้ป่วยกลุ่มอ่อนแรงแขน โดยให้ผู้ป่วยจำอักษร ด ร ม ฟ ช ล ท ด และสอนเพลงง่ายๆ คือเพลงลอยกระทง ให้ผู้ป่วยเขย่าตามจังหวะ และตัวโน้ต เป็นการฝึกเกร็งกล้ามเนื้อ และฝึกสมาธิ อีกทั้งยังได้รับความสนุกสนานด้วย
3. ในผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้า ทางเจ้าหน้าที่จะมีกิจกรรมการร้องเพลงคาราโอเกะ เพื่อเป็นการผ่อนคลายแก่ผู้ป่วยด้วย

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ป่วยสูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยอ่อนแรง ผู้ป่วยที่มีอาการเกี่ยวกับหลอดเลือดทางสมอง

ติดต่อสอบถามได้ที่ : โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

ที่อยู่ : 32/7 ม.12 ต.ท่างาม อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี 25000

หมายเลขโทรศัพท์ : 037-216-145

Website : www.abhaibhubejhr.org/abhaibhubejhr/default.asp

5. สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

ความเป็นมาของโครงการ : โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.2435 กิจกรรมนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยนั้นได้กำเนิดตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งโรงพยาบาล ซึ่ง

ก่อนนั้นมีกิจกรรมดนตรีโดยใช้การบรรเลงวงปี่พาทย์ และมีการใช้ระนาดวางเดี่ยวเล่นเพื่อให้คนไข้ล้อมวงฟังแล้วปรบมือตามจังหวะ ต่อมาได้มีการพัฒนากิจกรรมขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปี พ.ศ.2540 จึงมีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมดนตรีเพื่อสันติภาพขึ้น โดยมีแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่อาชีวบำบัด มาร่วมกลุ่มกิจกรรมและมีการดำเนินงานโดยใช้ดนตรีเป็นกิจกรรมสันติภาพเพื่อการผ่อนคลายมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้รับผิดชอบโครงการ : กลุ่มการพยาบาล

วัตถุประสงค์โครงการ : เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และฝึกสมาธิ ฝึกความกล้าแสดงออก เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง อีกทั้งยังฝึกความเป็นผู้นำอีกด้วย

รูปแบบและวิธีดำเนินการ : ในการบำบัดนั้น แพทย์และพยาบาลจะส่งคนไข้มาตามอาการ จะมีผู้ป่วยจิตเภทและคนไข้ทั่วไปโดยเป็นคนไข้โรงพยาบาลกลางวันและจิตเวชวัยรุ่น กิจกรรมดนตรีจะทำการเป็นกลุ่ม ในอดีตจะจัดกิจกรรมที่มีชื่อว่า “กิจกรรมอังกะลุงบำบัด” อาทิตย์ละ 2 วัน โดยคุณทรงฤทธิ์ ศรีสรคาม เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

แต่ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับจำนวนเจ้าหน้าที่ทางสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระยาได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมดังกล่าวให้กลายมาเป็นกิจกรรมสันติภาพให้ความบันเทิงแก่ผู้ป่วย โดยทุกๆ วันจะมีการแสดงที่จัดโดยกลุ่มพยาบาลและกลุ่มคนไข้ ส่วนทุกวันอังคารก็จะมีนักศึกษาพยาบาลฝึกงานมาร่วมจัดการแสดงให้กับคนไข้อีกด้วย (อุไร วิสุทธิใจ, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2551)

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ป่วยจิตเภทและคนไข้ทั่วไปโดยเป็นคนไข้โรงพยาบาลกลางวันและจิตเวชวัยรุ่น

ติดต่อสอบถามได้ที่ : สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระยา

ที่อยู่ : เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2437-0200

Website : <http://www.somdet.go.th/>

6. สถานพักฟื้นสวางคนิवास สภากาชาดไทย

ความเป็นมา : เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2534 นายอะกะโบชิ ผู้ก่อตั้งสมาคมดนตรีบำบัด ในกรุงโตเกียวมีชื่อว่า Tokyo Music Volunteer Association ได้นำเอาวิธีการบำบัดของเขา มาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยนำอุปกรณ์คือเครื่องดนตรีที่ใช้ในการทำกิจกรรมดนตรีที่คิดค้นขึ้นมา ใช้ที่สถานพักฟื้นสวางคนิवासนี้ ทำให้มีผู้สนใจในวิธีการดนตรีบำบัดแบบอะกะโบชิเป็นจำนวนมาก ทางผู้อำนวยการสถานพักฟื้นสวางคนิवास สภากาชาดไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ นายแพทย์เสก อักษรานุเคราะห์ ได้จัดให้มีกิจกรรมดนตรีบำบัดทุกวันพฤหัสบดีใน ทุกสัปดาห์ โดยรูปแบบของกิจกรรมเป็นการให้ผู้ป่วยร้องและเล่นดนตรี

ผู้รับผิดชอบโครงการ : นายชัยวุฒิ ดินปรางค์

วัตถุประสงค์ : ให้ผู้ป่วยมีความผ่อนคลาย และบางกิจกรรมช่วยเพิ่มแรงของกล้ามเนื้อได้เมื่อผู้ป่วยได้ออกกำลังโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ

รูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรม : ทางสวางคนิवासได้จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการ ทุกวันพฤหัสบดีในตอนบ่ายที่ตึกกายภาพบำบัด โดยจะแบ่งให้คนไข้เลือกกิจกรรมนันทนาการ ต่างๆ ได้ตามความพอใจ ซึ่งประกอบไปด้วยการฝึกการหายใจ การร้องเพลง การเล่นดนตรี เช่น การเขย่าอังกะลุง การเคาะจังหวะ ฉิ่ง กรับ หรือแทมโบรีนเพื่อฝึกกล้ามเนื้อที่ลีบให้ แข็งแรงขึ้น มีร้องคาราโอเกะ และเล่นเกมดนตรี กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้คนไข้ที่มาทำ กายภาพบำบัดได้ผ่อนคลาย และพัฒนาจิตใจให้อยู่ในสภาวะที่ดีขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีกและผู้มาทำกายภาพบำบัด

ติดต่อสอบถามได้ที่ : สถานพักฟื้นสวางคนิवास ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู สภากาชาดไทย

ที่อยู่ : ถนนสุขุมวิท ตำบลท้ายบ้าน อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2389-0853-4

หมายเลขโทรสาร : 0-2395-4068

Website : <http://www.redcross.or.th/>

7. กรมราชทัณฑ์

ความเป็นมา : กรมราชทัณฑ์มีภารกิจหลักในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีก่อนออกไปสู่สังคม โดยได้ใช้กิจกรรมบำบัดหลากหลายชนิดเพื่อบำบัดฟื้นฟูให้กับผู้ต้องขัง เช่น ชุมชนบำบัด ศาสนาบำบัด กีฬาบำบัด ศิลปะบำบัด และดนตรีบำบัด ในปัจจุบันมีผู้ต้องขังที่ต้องโทษยาเสพติดเป็นจำนวนมาก กรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายในการแก้ไขฟื้นฟูให้กับผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นกรณีพิเศษ โดยนำการร้องเพลงประสานเสียงมาใช้ในการบำบัดด้านจิตใจ กิจกรรมนี้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความผ่อนคลาย ทำให้มีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง สามารถต่อสู้เอาชนะใจตนเองในการดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงเสด็จเยี่ยมผู้ต้องขังและทอดพระเนตรภารกิจกรมราชทัณฑ์หลายครั้ง โดยเฉพาะทรงให้ความสนับสนุนด้านการแสดงดนตรีโดยทรงจัดตั้งกองทุนส่งเสริมดนตรีคลาสสิกในพระอุปถัมภ์ขึ้น และให้ความสนพระทัยในการร้องเพลงประสานเสียงของผู้ต้องขัง โดยเสด็จทอดพระเนตรการแสดงการร้องเพลงประสานเสียงของผู้ต้องขังถึง 2 ครั้ง ซึ่งเป็นพระกรุณาธิคุณต่อข้าราชการกรมราชทัณฑ์และผู้ต้องขังอย่างล้นพ้น เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ต้องขังในการให้ความร่วมมือด้านกิจกรรมการร้องเพลงประสานเสียงนี้เป็นอย่างดี

ผู้รับผิดชอบโครงการ : ส่วนพัฒนาจิตใจและเสริมสร้างสมรรถนะผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์

วัตถุประสงค์โครงการ : เพื่อผ่อนคลายความเครียดและปรับพฤติกรรมผู้ต้องขัง เพื่อบำบัดจิตใจของผู้ต้องขังในคดียาเสพติดให้มีสุขภาพจิตที่ดี ปรับพฤติกรรมให้เป็นคนใจเย็น มีสมาธิ ช่วยบำบัดทางอารมณ์ผ่านการร้องเพลง อีกทั้งยังสามารถช่วยในการบริหารปอด ให้ความจุของปอดเพิ่ม ขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่นแข็งแรง และยังเสริมสร้างความมั่นใจกับตนเอง (จักกฤษณ์ ประสมเสื่อ, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2551)

รูปแบบและวิธีการดำเนินการ : ผู้ต้องขังที่มีสิทธิ์เข้าร่วมในคณะประสานเสียงนี้ จะต้องสมัครสมัครตามที่ตั้งกรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ มีการฝึกซ้อมร้องเพลงเป็นประจำ โดยแบ่งผู้ขับร้องออกตามระดับและชนิดของเสียงก่อน หลังจากนั้นจึงฝึกซ้อมร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการบันทึกเทปการขับร้องด้วยในบางโอกาส เมื่อมีงานกิจกรรมต่างๆ ทางคณะประสานเสียงของกรมราชทัณฑ์ก็จะฝึกซ้อมเพื่อทำการแสดง คณะประสานเสียงมีผลงานอย่างต่อเนื่อง เช่นงาน “คอนเสิร์ตเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี เติบโตองค์กรราชันย์” งาน “ประสานเสียงสายสัมพันธ์ 30 ปี ไทย-จีน” เป็นต้น

ศูนย์บำบัด

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ต้องขังในคดียาเสพติด

ติดต่อสอบถามได้ที่ : กรมราชทัณฑ์

ที่อยู่ : ถ.นนทบุรี 1 นนทบุรี 11000

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2967-2222 ต่อ 538

Website : www.correct.co.th

● ภาพกิจกรรมร้องประสานเสียง กรมราชทัณฑ์

8. เสถียรธรรมสถาน

ความเป็นมา : เสถียรธรรมสถานใช้ดนตรีในการประกอบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมชื่อว่า “โครงการจิตประภัสสรตั้งแต่ต้นจนอยู่ในครรภ์” เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ตั้งแต่ปี 2547 โดยดูแลตั้งแต่การปฏิสนธิจิต ไปจนกระทั่งการภาวณากับลูกในครรภ์ตลอดระยะเวลา 9 เดือน กิจกรรมใช้วิธีการเปิดเพลงเพื่อให้ประกอบภาวนาเพื่อทำสมาธิ มีการใช้เพลงเป็นส่วนในการนำเสนอหรือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยทางการแพทย์ยืนยันว่าอารมณ์ของแม่มีผลโดยตรงต่อลูกในครรภ์ และการเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงมีผลอย่างมากต่อทัศนคติและพฤติกรรมของลูก ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงมุ่งหวังให้พ่อแม่เป็นตัวอย่างของการใช้ชีวิตอย่างมีจิตประภัสสรให้แก่ลูก ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกในโครงการแล้วกว่า 700 ครอบครัว

ผู้รับผิดชอบโครงการ : คุณสุนทรี กุลนันทน์ อาสาสมัครงานสร้างโลกโดยผ่านเด็ก

วัตถุประสงค์โครงการ :

1. เพื่อใช้ดนตรีเป็นองค์ประกอบในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมให้พ่อแม่มีลูกอย่างตั้งใจให้อยู่ในกุศล เพื่อสร้างพื้นฐานจิตที่ประภัสสร เป็นทุนของชีวิตให้ลูกตั้งแต่ในครรภ์
2. เพื่อสร้างชุมชนให้เด็กที่เกิดมามีวงศาคณาญาติที่มีความตั้งใจเดียวกันและเกื้อกูลกันในการเลี้ยงลูกให้เติบโตอย่างมีจิตประภัสสรอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อสร้างเครือข่ายที่ปรึกษาให้กับครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ตั้งครรภ์จนกระทั่งเลี้ยงดูลูกให้เติบโตอย่างมีความสุขทุกช่วงวัย

รูปแบบและวิธีการดำเนินการ : ปัจจุบันเสถียรธรรมสถานมีโครงการ “จิตประภัสสร”

ส่งเสริมพัฒนาการที่ดีของทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยการเปิดเพลงให้เด็กฟังตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เมื่อเด็กคลอดออกมา เห็นได้ว่าเด็กมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว มีการตอบสนองที่ดี และมีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส ทำให้ทั้งแม่และเด็กมีความสุขใจ กิจกรรมครอบครัวจิตประภัสสรจะเป็นเพื่อนกับพ่อแม่ โดยการมีกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการดูแลเด็กในทุกช่วงวัย ดังนี้

- กิจกรรมครอบครัวจิตประภัสสร ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน (สำหรับครอบครัวที่เตรียมตั้งครรภ์-ลูกอ่อนแรกเกิด-1 ปี ครั้งละ 25 ครอบครัว)

- กิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ ทุกวันอาทิตย์ที่สามของเดือน (ลูกอายุ 1-6 ปี)

- กิจกรรมครอบครัวแห่งสติในวันหยุดและนักชัตตฤกษ์ (ทุกเพศวัย)

กิจกรรมที่กล่าวมาจะใช้ดนตรีเป็นส่วนประกอบทุกกิจกรรม ดนตรีที่ใช้เป็นบทเพลงในอัลบั้ม ‘ซีดีชมสวน’ ทั้ง 3 ชุด และพัฒนาไปเป็นสื่อสมัยใหม่อื่นๆ อาทิ ดีวีดี หรือภาพเคลื่อนไหว หนังสือการ์ตูน หนังสือนิทาน อันเป็นผลงานเรียบเรียงดนตรีและสร้างสรรค์ของพ่อแม่ที่เป็นอาสาสมัครซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านดนตรี เดิมเป็นบทกลอนและบทเพลงที่ร้องปากเปล่าเพื่อใช้กล่อมเด็กใน ‘บ้านสายสัมพันธ์’ ซึ่งเป็นโครงการบ้านพักเยียวยาแม่วัยรุ่นผู้ตั้งครรภ์โดยไม่ปรารถนา มาตั้งแต่ปี 2537 เป็นการใช้นวัตกรรมบำบัดเพื่อช่วยผ่อนคลายความทุกข์ความกังวลของแม่ผู้เลี้ยงดูลูกตามลำพัง และสร้างความผูกพันระหว่างแม่กับลูกทำให้แม่ไม่ทอดทิ้งลูกหลังคลอดเพลงที่แต่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาแม่ที่เลี้ยงลูกตามลำพังคือ ‘เพลงสองมือแม่’ ซึ่งภายหลังเป็นบทเพลงที่ใช้เป็นหลักในโครงการจิตประภัสสร ร่วมกับ ‘เพลงเก็บดวงดาว’ ที่กล่าวถึงความรู้สึกของแม่ที่เห็นหน้าลูกครั้งแรก

หลังจากนั้นได้นำไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยใน ‘บ้านเรียนแห่งรักและศานติ : ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต’ ซึ่งเสถียรธรรมสถานดำเนินการจัดการศึกษาวิถีพุทธในระดับอายุ 2.5-7 ปี เป็นการสอนธรรมอย่างเป็นธรรมชาติตามวัยของเด็ก โดยตลอดวันเด็กจะใช้บทเพลงเหล่านี้เป็นการภาวนาในกิจกรรมต่างๆ อาทิ ‘เพลงดั่งดอกไม้บาน’ สอนเรื่องลมหายใจแห่งสติ ‘เพลงอธิษฐานจิต’ และ ‘เพลงแม่เมตตา’ ใช้หลังการสวดมนต์ เป็นต้น

นอกจากนี้ บทเพลงที่แม่ซึ้นสนึญ เสถียรสุตใช้ประจำในการนำภาวนา คือ ‘เพลงดั่งดอกไม้บาน’ ประกอบการออกกำลังกายแบบโยคะ และ “เพลง Little Happiness” ประกอบการนวดเพื่อแบ่งปันความสุขให้กัน ซึ่งสามารถใช้ได้กับทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา เนื่องจากเพลงกล่าวถึงความสุขที่เกิดจากลมหายใจแห่งสติว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสันติภาพในโลก

บทเพลงในชุดชมสวนกล่าวถึงความรักของเด็ก พ่อแม่ และความสวยงามของธรรมชาติ ฟังแล้วรู้สึกผ่อนคลาย จรรโลงจิตใจ ถือเป็นขั้นตอนก่อนบำบัด เพื่อป้องกันและ

ดนตรีบำบัด

บำรุงก่อนที่จะเกิดปัญหา บทเพลงเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอ ใช้ขับกล่อมในการภาวนาของกิจกรรมต่างๆ โดยร้องเพลงร่วมกันหรือมีการทำท่าทางประกอบเพลง ทำให้เด็กผู้ปกครอง หรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุข อีกทั้งได้รับความรู้อีกด้วย (สุนทรี กุลนันทน์, สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2551)

ตัวอย่างเนื้อเพลงในอัลบั้มชมสวน

เพลงสองมือแม่

“เจ้าคือเลือดเนื้อของแม่ แม่เฝ้าถนอมรักษา
นอนอยู่ในท้องแม่มา เป็นดั่งแก้วตาดวงใจ
จะเลี้ยงเจ้าให้เข้มแข็ง ด้วยแรงสองมือให้ได้
อ่อนโยนด้วยกาย วาจา ใจ เต็มใหญ่ให้เป็นคนดี”

กลุ่มเป้าหมาย :

1. พ่อแม่ที่เตรียมตั้งครรภ์หรือกำลังตั้งครรภ์ ไม่จำกัดอายุครรภ์
2. พ่อแม่ลูกที่คลอดแล้วจากโครงการจิตประภัสสรฯ วัยแรกเกิด ถึง 1 ปี

ติดต่อสอบถามได้ที่ : เสด็จธรรมสถาน

ที่อยู่ : 24/5 ซอยวัชรพล ถนนรามอินทรา 55 แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน
กรุงเทพฯ ๙ 10230
รถประจำทางที่ผ่านปากซอยวัชรพล ได้แก่ สาย ปอ.26, สาย
ปอ.512, สาย ปอ.520, สาย 150

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2510-6697 / 0-2510-4756 / 0-2509-0085

หมายเลขโทรสาร : 0-2519-4633

E-mail : family.sds@gmail.com Website : www.sdsweb.org

ภาพเสด็จธรรมสถาน

9. โรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะ

ความเป็นมาของโครงการ : โรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะจัดการอบรมการศึกษาภาค บำบัด ทั้งดนตรีบำบัด การเคลื่อนไหวบำบัด และศิลปะบำบัด แก่ผู้ปกครอง เด็กพิเศษ (ออทิสติก) นักบำบัด ครูการศึกษาพิเศษ และบุคคลภายนอกที่สนใจตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 เป็นต้น มาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยใช้แนวหลักสูตรการศึกษาแนววอลดอร์ฟ-สไตเนอร์ ซึ่งเป็นแนวดนตรี บำบัดของประเทศเยอรมนี กิจกรรมที่นำมาใช้ คือ การร่วมทำกิจกรรมแสดงออกพัฒนา ทักษะทางด้านอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะในการใช้ชีวิตให้แก่เด็กพิเศษ ให้สามารถเอาชนะจุดอ่อนของตัวเองได้

ผู้รับผิดชอบโครงการ : คุณอุษา ถนอมพงศ์พันธ์ ผู้จัดการโรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะ

วัตถุประสงค์โครงการ : ช่วยให้ผู้มีบุรุษบรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี และสามารถกำหนด จุดมุ่งหมายและแนวทางของชีวิตของตนเองได้อย่างมีอิสระตามกำลังความสามารถของตน เพื่อให้มีจิตใจใฝ่รู้และมีจินตนาการ มีสุขภาพดี เพื่อทำหน้าที่ของชีวิตได้ตลอดอายุขัยของตน และมีเมตตาธรรมในหัวใจ ให้ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่มีจังหวะ ทำให้เด็กนักเรียนสามารถ พัฒนาทักษะความสามารถทางด้านกายภาพ ด้านสติปัญญา ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ และ ด้านสุนทรียภาพได้อย่างสมดุล

รูปแบบและวิธีการดำเนินการ : การใช้ดนตรีบำบัดนั้นนักดนตรีบำบัดจะเป็นผู้เลือก กิจกรรมให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน ความสำคัญของดนตรีบำบัดจึงขึ้นอยู่กับความรู้จักเลือก เครื่องดนตรีและเลือกเพลงที่เหมาะสม ตรงกับปัญหาของผู้เข้ารับบริการในแต่ละราย ในการ จัดโปรแกรมที่ช่วยแก้ไขปัญหานั้นๆ นักดนตรีบำบัดจึงต้องมีพื้นฐานความรู้ทางดนตรีและจิต วิทยาที่เกี่ยวกับเสียงดนตรี เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ มี ปัญหาและรู้จักวิธีประยุกต์ใช้ดนตรีในการแก้ไขความบกพร่องต่างๆ ของผู้รับการบำบัดได้ (อรพิน ไชยมงคล, สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2550)

ในแต่ละวันเด็กๆ จะมีบทเรียนที่สร้างความสมดุล ระหว่างชั่วโมงเรียนในวิชาหลักที่ มีคาบยาวและต่อเนื่องทุกวัน เพื่อปูพื้นฐานวิชาการต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สิ่ง แวดล้อม การทบทวนบทเรียนเก่าก่อนเริ่มเข้าสู่บทเรียนใหม่ วิชาอื่นในช่วงบ่าย เช่น ดนตรี ขับร้อง จะทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาไทย และจังหวะที่มีแบบแผนงดงาม เด็กๆ จะถ่ายทอดแรง บันดาลใจจากธรรมชาติงดงามผ่านบทกวี ภาพวาด งานปั้น ดนตรี เรียงความ ฯลฯ ที่โรงเรียน แสนสนุกไตรทักษะ ครูคือผู้สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา โรงเรียนคัดเลือกบุคลากรที่พร้อม ที่จะให้การศึกษาด้วยความรัก ด้วยสัมพันธภาพที่แนบแน่นระหว่างครูกับศิษย์ การศึกษา ที่แท้จริงจึงเกิดขึ้น

ดนตรีบำบัด

กลุ่มเป้าหมาย : เด็กนักเรียนในโรงเรียน โดยเฉพาะเด็กพิเศษ (ออทิสติก)

ติดต่อสอบถามได้ที่ : โรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะ

ที่อยู่ : 226 ถนนประดิษฐ์มนูธรรม แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง
กรุงเทพมหานคร 10310

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2530-7790

หมายเลขโทรสาร : 0-2530-7791

Website : <http://www.tridhaksa.ac.th/>

โรงเรียน
แสนสนุกไตรทักษะ

10. ศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัว

ความเป็นมา : กิจกรรมที่ใช้ดนตรีเข้ามาช่วยในการบำบัดทั้งกายและจิตใจของศูนย์ธรรมชาติบำบัดบัวมีชื่อว่า “ดุริยมนตรา” ซึ่งริเริ่มขึ้นโดยเหตุบังเอิญเมื่อปี พ.ศ.2538 ในงานมหกรรมธรรมชาติบำบัดเรื่อง “พลังจิต-คลื่นพลังบำบัดโรค” โดยพระอาจารย์ ดร.สิงห์ทนนราสโก ผู้ฝึกภavanaและสวดมนต์ด้วยเสียงต่างๆจนหายจากมะเร็งกระเพาะอาหารได้ และอาจารย์แนบ โสทธิพันธุ์ผู้ให้การฝึกชี่กึ่ง สวดมนต์ และการสืโวไอลินร่วมกับสรรพวิธีทางธรรมชาติบำบัดในการควบคุมมะเร็ง ทั้งสองได้แสดงการสวดมนต์ด้วยทำนองเสนาะอย่าง

โบราณร่วมกับเสียงไวโอลินทำให้คนที่มาฟังบรรยายเกิดความเพลิดเพลิน จากนั้นเป็นต้นมา กระแสตอบรับจากผู้เข้าฟังบรรยายในทุกๆ ที่ที่มีการแสดงจึงทำให้นายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล ผู้อำนวยการศูนย์ธรรมชาตินำบำบัดวัลวี คิดที่จะผลิตดนตรี **มนตรา-กลิ่นพลังบำบัดโรค** ให้เป็นซีดีและเผยแพร่โดยจะจัดตั้งเป็นกองทุนการกุศล เพื่อทำบุญร่วมกับอาจารย์ทั้งสอง และอีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนแก่การบำบัดรักษาด้วยธรรมชาติแก่ผู้คนอื่นๆ ที่ด้อยโอกาสต่อไป

ผู้รับผิดชอบโครงการ : นายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล ผู้อำนวยการศูนย์ธรรมชาตินำบำบัดวัลวี

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้สมาชิกมีสุขภาพดีขึ้น ทั้งทางร่างกาย ส่งผลให้ระบบการไหลเวียนของเลือดดีและปรับสภาพจิตใจให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กันโดยช่วยให้สมาชิกผ่อนคลายลดภาวะความเครียด

รูปแบบและวิธีการดำเนินการ : ระยะเวลาในการบำบัดเป็นการเปิดเพลง เพื่อให้สมาชิกฟังและผ่อนคลายไปตามเพลงจินตนาการไปตามเสียงเพลงที่ได้ยิน และถ่ายทอดออกมาเป็นรูปภาพ เพื่อฝึกให้เกิดสมาธิและมีสภาวะจิตใจที่ดีขึ้น

ปัจจุบันวิธีการบำบัดจะเน้นการตั้งจิตภาวนาสวดมนต์ไปพร้อมๆ กับการฟังบทเพลงซึ่งมีการบรรเลงไวโอลินประกอบ ฝึกทำสมาธิ ตั้งจิตให้แน่วแน่เพื่อขจัดปัดเป่าโรคร้าย โดยกิจกรรมนี้จะใช้เพลงบรรเลงที่จัดทำขึ้นโดยพระอาจารย์ ดร.สิงห์ทน นราสโก และอาจารย์แนบ โสคติพันธุ์

กลุ่มเป้าหมาย : ศูนย์ธรรมชาตินำบำบัดวัลวี มีผู้เข้าร่วม 2 กลุ่ม คือ

1. คนไข้ คือผู้ที่มีอาการป่วยต่างๆ
2. สมาชิก คือผู้ที่สนใจและมีความต้องการรับการบำบัดเพื่อลดภาวะความเครียด

ติดต่อสอบถามได้ที่ : ศูนย์ธรรมชาตินำบำบัดวัลวี

ที่อยู่ : 191/3 ซ.ระนอง 1 ถ.พระราม 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2615-8822

หมายเลขโทรสาร : 0-2279-6972

E-mail : dr.banchob@balavi.com

Website : <http://www.balavi.com>

11. คลินิกจิตเวชเด็กและวัยรุ่นแฮปปี้โฮม

ความเป็นมาของโครงการ : ทางคลินิกจิตเวชเด็กและวัยรุ่นแฮปปี้โฮม นำโดยนายแพทย์ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา ได้นำเอาดนตรีเข้ามาประยุกต์ในกิจกรรมที่มีอยู่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 เนื่องจากทางคลินิกได้สังเกตเห็นถึงประโยชน์ที่เด็กพึงได้จากการนำดนตรีเข้ามาช่วยร่วมใช้ทำกิจกรรมด้วย และในการนำดนตรีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกิจกรรมนี้ ยังครอบคลุมไปถึงบ้านออกคิด ศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษครบวงจร Happy Home Academy และ Happy Home Gifted Center อีกด้วย

ผู้รับผิดชอบโครงการ : นายแพทย์ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา (จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น)

วัตถุประสงค์ : ใช้ดนตรีเพื่อการพัฒนาอารมณ์ สติปัญญา สมาธิ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และการประสานงานการเคลื่อนไหวของร่างกาย นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการสื่อสาร และเสริมสร้างทักษะสังคมด้วย

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ : ในการทำดนตรีบำบัด ไม่มีกระบวนการและรูปแบบที่ตายตัว แต่จะต้องออกแบบการบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล และตามสภาพปัญหา มีการวางแผนการบำบัดรายบุคคล โดยมีขั้นตอนหลักดังนี้

- 1) การประเมินผู้รับการบำบัดรักษา
 - ศึกษาข้อมูลประวัติส่วนตัว และประวัติทางการแพทย์
 - ประเมินปัญหาและเป้าหมายที่ต้องการบำบัด
 - ประเมินสภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และทักษะการคิด
- 2) วางแผนการบำบัดรักษา
 - ออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญ
 - รูปแบบผสมผสานกระบวนการต่าง ๆ ทางดนตรี เช่น ร้องเพลง แต่งเพลง ประสานเสียงจินตนาการตาม หรือลีลาประกอบ เป็นต้น
- 3) ดำเนินการบำบัดรักษา
 - สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บำบัดกับผู้รับการบำบัด โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ และทำดนตรีบำบัดร่วมกับการบำบัดรักษาแบบอื่นๆ แบบบูรณาการ
- 4) ประเมินผลการบำบัดรักษา
 - ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการบำบัดให้เหมาะสม

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มเด็กพิเศษ ได้แก่ กลุ่มออทิสติก (Autism) ประเภทออทิสติกอย่างอ่อน (Asperger' Syndrome) บกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) สติปัญญา พัฒนาการ และปัญหา

การเรียนรู้อื่นๆ

ติดต่อสอบถามได้ที่ : คลินิกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น แฮปปี้โฮม

ที่อยู่ : 164/31 หมู่ 9 เมืองทองธานี ต.บางพูน อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
11120

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2982-9937 / 084-086-8796

Website : www.happyhomeclinic.com

● ภาพคลินิกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น แฮปปี้โฮมและกิจกรรมดนตรีบำบัด

12. ห้องดนตรีบำบัด เพื่อศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม

ความเป็นมา : มหาวิทยาลัยศรีปทุมถือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่จัดให้มีห้องดนตรีบำบัดเพื่อนักศึกษาขึ้น ในปี พ.ศ.2548 โดยอาจารย์อรนุช อุตสาหะ ผู้อำนวยการศูนย์ให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้รับผิดชอบโครงการ : อาจารย์อรนุช อุตสาหะ ผู้อำนวยการศูนย์ให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม

วัตถุประสงค์ : เพื่อบรรเทาปัญหาความเครียดให้แก่นักศึกษา

รูปแบบและวิธีดำเนินการ : ห้องดนตรีบำบัดของทางมหาวิทยาลัยสามารถให้บริการนักศึกษาได้ครั้งละไม่เกิน 2 คน ประมาณ 10-15 นาทีต่อครั้ง ซึ่งภายในห้องจะมีเครื่องเสียงพร้อมหูฟัง และเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้เพลงบรรเลงที่มีจังหวะช้าๆ ให้นักศึกษาฟังเพื่อผ่อนคลายความเครียด

กลุ่มเป้าหมาย : นักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ดนตรีบำบัด

ติดต่อสอบถามได้ที่ : ห้องดนตรีบำบัด อาคารกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน

ที่อยู่ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม (บางเขน) 61 ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2579-1111/0-2561-2222 ต่อ 2142, 2143

Website : <http://counsel.spu.ac.th>

● ภาพบรรยากาศภายในห้องดนตรีบำบัดมหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน

จากการสำรวจการจัดกิจกรรมดนตรีในสถานที่ต่างๆ ที่กล่าวมาพบว่า ปัจจุบันในประเทศไทยมีเพียงการใช้รูปแบบที่ผสมผสานกัน คือการใช้ดนตรีเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือใช้ประกอบการออกกำลังกายสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม แม้ว่าจะมีโรงพยาบาลบางแห่งใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อบำบัดความวิตกกังวล ความเครียด หรือความเจ็บปวด และยังไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานใดได้นำดนตรีไปใช้ในการบำบัดเฉพาะโรคในเชิงปฏิบัติการทางคลินิกตามหลักการดนตรีบำบัดสากล ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลควรเร่งสนับสนุนให้มีการเรียนการสอน หรือการจัดการอบรมให้ความรู้ด้านดนตรีบำบัดให้แก่ผู้ที่สนใจรวมถึงบุคลากรทางการแพทย์ไทยเพื่อจะได้ใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์แก่สุขภาพของคนในสังคมไทยต่อไป

5.2 การเรียนการสอนดนตรีบำบัดในประเทศไทย

เรื่องการเรียนการสอนดนตรีบำบัดนั้น กล่าวได้ว่ายังเป็นเรื่องใหม่ในวงการศึกษานองประเทศไทย จากการสำรวจพบว่ามีเพียงมหาวิทยาลัยแห่งเดียวที่มีการเรียนการสอนด้านดนตรีบำบัดเป็นแขนงวิชา คือ วิทยาลัยดนตรี (The Conservatory of Music) ของมหาวิทยาลัยรังสิต

วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

ความเป็นมา : วิทยาลัยดนตรีแห่งนี้ออกตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยดำริของ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดีคนแรก เพื่อเป็นสถาบันการเรียนการสอนดนตรีชั้นสูงในมหาวิทยาลัย อีก

ทั้งเพื่อเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนเพื่อให้เกิดศาสตร์ทางด้านดนตรีในมหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายในการเป็นผู้นำทางการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษาของประเทศ ปัจจุบันวิทยาลัยดนตรีเปิดทำการเรียนการสอนหลักสูตรดนตรีบัณฑิต (Bachelor of Music) ทั้งหมด 7 แขนงวิชา หลักสูตรศิลปะมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี (Master of Fine Arts Music) และหลักสูตรมัธยมดนตรี(สองภาษา) (Conservatory of Music Preparatory School) วิทยาลัยดนตรีแห่งนี้ถือเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดหลักสูตรดนตรีบัณฑิตโดยตรง

ผู้รับผิดชอบโครงการ : ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต ดร.เด่น อยู่ประเสริฐ คณบดีวิทยาลัยดนตรี

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้นักศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติ และมีความเข้าใจดนตรีทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล

รูปแบบและวิธีดำเนินการ : ในหลักสูตรวิชาชีพแขนงวิชาดนตรีบำบัด (Music Therapy) ของมหาวิทยาลัยรังสิตนี้ประกอบด้วยรายวิชาต่างๆ ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์พื้นฐาน (Basic Anatomy) ชีววิทยาทั่วไป (General Biology) ปฏิบัติการชีววิทยาทั่วไป (General Biology Laboratory) ระบบสุขภาพในประเทศไทย (Health System in Thailand) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) สรีรวิทยาพื้นฐาน (Basic Physiology) การวินิจฉัยโรคและการประเมินสุขภาพ (Medical Diagnosis and Health Assessment) จิตวิทยาการสื่อสาร (Psychology of Communication) ปรัชญาดนตรีศึกษา (Philosophy of Music Education) วิธีการสอนและสื่อในดนตรีศึกษา (Methods and Materials in Music Education) หลักของดนตรีบำบัด (Principles of Music Therapy) เทคนิคการเล่นดนตรีประกอบในดนตรีบำบัด (Functional Techniques in Music Therapy) จิตวิทยาดนตรี (Psychology of Music) ดนตรีในการศึกษาพิเศษ (Music in Special Education) ศิลปะสร้างสรรค์บำบัด (Creative Arts Therapy) การฝึกปฏิบัติในดนตรีบำบัด (Music Therapy Practicum)

กลุ่มเป้าหมาย : เยาวชนที่มีความสนใจในด้านดนตรีบำบัด

ติดต่อสอบถามได้ที่ : วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต อาคารวิทยาลัยดนตรี ชั้น 10 อาคาร 10

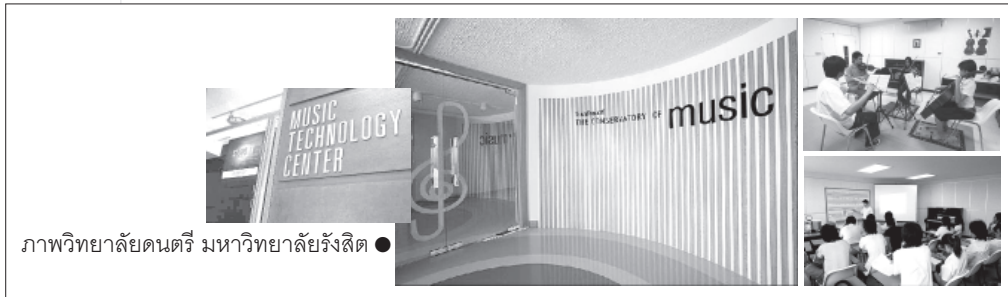
ที่อยู่ : 52/347 ถ.พหลโยธิน อ.เมือง ปทุมธานี 12000

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2997-2200 ต่อ 3209, 3210

หมายเลขโทรสาร : 0-2997-2200 ต่อ 3211

E-mail : rsuMusic@gmail.com

Website : <http://www.rsu.ac.th>

ภาพวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต ●

5.3 การประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาโรคตามความเชื่อพื้นบ้านไทย

ดนตรีถือเป็นหนึ่งในงานสร้างสรรค์ทางศิลปะเพราะดนตรีเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ใช้จินตนาการในการร้อยเรียงเสียงสูงต่ำเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองความต้องการในการแสดงออกซึ่งจินตนาการนั้น มนุษย์รู้จักใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการรักษาอาการเจ็บป่วยเป็นเวลานานมาแล้ว สำหรับการใช้นักร้องเพื่อรักษาโรคตามความเชื่อพื้นบ้านของสังคมไทยในแต่ละท้องถิ่นมีปรากฏตามภูมิภาคต่างๆ ของไทยดังนี้

ภาคอีสานเหนือ : ลำผีฟ้า

หมอพื้นบ้านตามความเชื่อของชาวอีสานเหนือเป็นที่รู้จักกันในนามของผีฟ้า ผู้ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในรักษาโรค เรียกเต็มว่า หมอลำผีฟ้า (ลำคือการร้องเพลง) คือ บุคคลที่เปรียบได้เป็นผู้รักษา ทำหน้าที่รักษาผู้ป่วยในหมู่บ้านผ่านพิธีกรรมเฉพาะของผีฟ้า ทำให้ชุมชนเกิดความร่มเย็นเป็นสุข ผีฟ้า และ หมอลำผีฟ้า เป็นคำเรียกคนกลุ่มพื้นวัฒนธรรมล้านช้าง กลุ่มอีสาน และ กลุ่มลาว แต่ถ้าเป็นชาวไทยจะเรียกกันว่า ผีหมอ สำหรับคนพื้นบ้านอีสานจะเรียกว่า ผีฟ้าผีแกน เพราะคนอีสานเชื่อว่า แกน คือผู้สร้างสรรพสิ่ง

หมอลำผีฟ้า ส่วนมากที่ปรากฏจะเป็นผู้หญิง มีวิธีการรักษาผู้ป่วยโดยการฟ้อนรำ มีแคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบ ซึ่งเชื่อว่าแคนนี้เป็นพาหนะสำหรับนำวิญญาณของผีฟ้ามาช่วยรักษาโรค ส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรม คือ พาแคย หรือถาดใส่แป้งกระป๋อง กระจกส่องหน้าเล็ก ๆ หรือน้ำมันใส่ผม

● ภาพหมอลำผีฟ้า

แหล่งที่มา:

http://www.intranet.m_culture.go.th

ขั้นตอนการรักษาของผีฟ้าจะเริ่มจากการลำเชิญผีฟ้าลง จากนั้นจึง **ลำส่อง (ลำวินิจฉัยโรค)** โดยส่องผ่านกระจก ซึ่งผีฟ้าจะบอกว่ามีผีอะไรมาทำผู้ป่วย หรือผู้ป่วย ไปทำอะไรมา ต่อมาถ้าลำส่องแล้วพบว่า **ผีทำ** คือผู้ป่วยได้ไปทำอะไรผิดไว้ ผีฟ้าจะทำการรักษาได้โดยใช้พิธี

เสียงไซว่าจะหายหรือไม่ โดยการเสียงไซให้ตั้งบนพื้น ก่อนที่จะทำการรักษาจะมีการ **ลำอินข้วย (เรียกข้วย)** ให้กลับมากอยู่กับเนื้อกับตัวของผู้ป่วย จากนั้นจึง **ลำบัว (ลำรักษา)** และ **ลำสังสอน** ซึ่งก็คือ การลำอบรมสังสอนผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยไปพร้อมๆ กัน สุดท้ายคือ **ลำสัง** คือการลำส่งแฉกกลับคืนฟ้า ซึ่งผู้ป่วยที่ถูกรักษาจะออกมาบรรยายอย่างสนุกสนาน แสดงว่าผีที่เป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยพอใจ และผู้ป่วยจะหายในที่สุด

● พิธีเหยา

แหล่งที่มา <http://www.rulife.net>

พิธีเหยาหรือไหว้ครูหมอมเหยาใหญ่เป็นพิธีกรรมที่สำคัญพิธีหนึ่งของชาวกะเลิง ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล กะเลิงเป็นชนเผ่าที่อยู่กระจัดกระจายตามหมู่บ้านต่างๆ ของจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร แต่ชุมชนที่ใหญ่และหนาแน่นของชาวกะเลิงจะอยู่ในอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ที่บ้านบัว บ้านกุดแฮด บ้านกุดบาก บ้านนาขาม บ้านโพนงาม และบ้านหนองสะโน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขต เข็กเขาภูพาน

ชาวกะเลิงในเขตจังหวัดสกลนครหลังจากอพยพมา ก็พากันตั้งหมู่บ้านในเขตใกล้เคียงกับตัวเมืองสกลนคร เหมือนอย่างที่บ้านนาย บ้านโพนงาม บ้านดงมะไฟ แต่มีจำนวนไม่มากนัก ผู้นำชาวกะเลิงที่เป็นกลุ่มใหญ่ได้อพยพพรรคพวกขึ้นไปตั้งหลักแหล่งตามที่ราบ เข็กเขาภูพาน การอพยพขึ้นไปตั้งหลักแหล่งอยู่ตามเข็กเขาภูพานนั้น ก็เพื่อให้พวกเขาได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติเท่าที่พวกเขาจะพึงพาและคุ้มครองให้พ้นจากภัยพิบัติทั้งปวงได้ พิธีกรรมเหยาถือว่าเป็นวิธีการบำบัดรักษาพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ที่รักษาการเจ็บป่วยของชาวบ้าน อันเนื่องจากการละเมิดหรือสร้างความไม่พอใจต่อผี ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีมีอำนาจ ความรู้สึก อารมณ์ ความโลภ โกรธ หลง เมื่อเกิดการเจ็บป่วย หรือประสบภัยธรรมชาติ ก็จะเชื่อว่าการละเมิดต่อผีจึงต้องมีพิธีบวงสรวง กราบไหว้ บูชา เพื่อให้ผีมาช่วยบำบัดขจัดปัญหาความเดือดร้อน และเชื่อว่าผีจะดลบันดาลให้เป็นไปตามต้องการได้ พิธีกรรมเหยาเป็นการติดต่อสื่อสารกันระหว่างมนุษย์กับวิญญาณ โดยใช้บทกลอนและทำนองลำ มีแคนประกอบการให้จังหวะ ผู้ทำหน้าที่สื่อสารคือ หมอมเหยา การเหยาแต่ละครั้งจะมีเครื่องคายประกอบ ชาวกะเลิงมีความเชื่อเรื่องผีน้ำผีฟ้าว่าผู้ที่ติดต่อกับผีน้ำผีฟ้าได้ก็คือ หมอมเหยา การจะเป็นหมอมเหยาได้นั้นต้องเป็นคนที่เสียสละ มีคุณธรรมสูง มีสัจจะ ประพฤติตามฮีต-ครอง ดังคำที่ว่า กลางดึกหากมีใครมาตามให้ไปรักษาก็ต้องไป ไม่มีค่าจ้าง ได้แต่ค่ายกครุ ห้าสลึง หาก

ใครรับเงินมากกว่านั้นก็จะเป็น ปอบ

ชาวกะเลิงมีความเชื่อว่า การเจ็บป่วยมีสองลักษณะด้วยกัน คือ ป่วยเพราะโรคภัยไข้เจ็บธรรมดา กับป่วยเพราะเกิดจากผีทำเพราะคนๆ นั้นไปประพฤติผิด ฮีต-ครอง หรือจากผีร้ายต่างๆ และบุคคลที่จะมาคอยรักษาอาการป่วยเหล่านี้ได้คือหมอเหยา นั่นเอง เพราะหมอเหยาจะเป็นผู้ติดต่อสื่อกลางที่จะรู้ได้ว่าการเจ็บป่วยที่เกิดจากผีทำนั้นเพราะอะไร ผิดอะไร และต้องการจะให้แก้แบบไหน ตามความต้องการของผีที่มาทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยนั้นๆ ให้หายได้

ขั้นตอนของพิธีกรรม เริ่มโดยการ ยกเครื่องคาย (เครื่องไหว้ครู) มาวางตรงหน้าหมอเหยา หมอแคนจะนั่งอยู่ข้างๆ คนป่วยซึ่งจะนั่งหรือนอนอยู่ใกล้ๆ หมอเหยา กรณีผู้ป่วยไม่สามารถอยู่ในพิธีได้ให้เอาเสื้อผ้าของคนป่วยมาวางไว้หน้าพิธีที่จะเหยานั้น หมอเหยาจะเริ่มบูชาครูก่อนแล้วล่ำเชิญผีลง หรือเรียกผีให้มาเข้าทรง เพื่อจะได้ถามว่าคนป่วยนั้นเป็นอะไร เมื่อผีเข้ามาทรงแล้วจะมีการแต่งตั้งให้หมอเหยาใหม่ คือ ถ้าผีเข้ามาทรงนั้นเป็นผีเงือก ผีงู หมอเหยาจะเอาผ้าแดงมัดศีรษะ ถ้าเป็นผีปามาถึงหรือผีบ้านธรรมดา หมอเหยาจะมัดศีรษะด้วยฝ้ายดอกไม้ ถ้าเป็นผีนักมวยใช้ผ้าแดงมัดศีรษะเหมือนกัน แต่เวลาร่ายรำหมอเหยาจะกำกำปั้นเหมือนจะชกมวย หมอเหยาจะร้องรำไปตามทำนองแคน การเหยาช่วงนี้ใช้เวลานานแล้วแต่ผีจะบอกให้แก้ไขอย่างไรซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคนป่วยนั้นทำผิดอะไรและต้องทำตามผีบอกด้วย นอกจากกรณีที่ไม่สามารถทำได้ในเวลานั้นก็จะบนบานไว้ เมื่อหมอเหยาไปแล้วโรคภัยไม่ยอมออกจากร่างผู้ป่วย หมอเหยาจะทำพิธีกวาดออกไป โดยให้ผู้ป่วยนอนหันปลายเท้าไปทางทิศตะวันตก แล้วใช้น้ำน้อยโหม่งจุ่มน้ำแล้วกวาดจากศีรษะไปทางปลายเท้าถ้าผีหรือโรคภัยนั้นคือไม่ยอมออกไปหมอเหยาจะเอาดาบทำพิธีกวาดออก เมื่อเสร็จพิธีเหยาแล้วจะผูกแขนให้คนป่วย โดยให้หมอเหยาผูกก่อนตามด้วยญาติพี่น้อง ใช้ฝ้ายผูกแขนที่อยู่ในกายผูกข้อมือให้คนป่วยพร้อมอวยพรให้หายวันหายคืน มีสุขภาพแข็งแรงตลอดไป ผูกแขนเสร็จมีการ “ปงคาย” โดยใช้ผ้าขาวที่รองคายนั่นห่อสิ่งของที่อยู่ในคายนั่นไปด้วย เป็นอันเสร็จพิธี

แสกเต็นสาก

แสกเป็นชนกลุ่มน้อยในภาคอีสานเผ่าหนึ่ง ทำมาหากินอยู่ในพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนมและที่บ้านโพธิ์คำ (ประเทศลาว) ชาวแสกนับถือ “ผี” แบบชาวอีสานทั่วไป จะมีพิธีกรรมที่ตรงจะसानตะกร้าด้วยไม้ไผ่ ซ่อนไว้หรือซุกไว้ในมุมใดมุมหนึ่งของบ้าน เพื่อให้ผีได้มาพักอาศัยอยู่ในนั้น เวลาเจ็บป่วยก็จะมีหมอเหยามาทำพิธีคล้ายกับ “ล่ำปอบผีฟ้า” หรือ “ล่ำผีฟ้า” และรักษากับสมุนไพร ปัจจุบันชาวแสกก็ดำเนินชีวิตเหมือนชาวอีสาน

การแสดงแสกเต็นสากชาวแสกจะไม่แสดงบ่อยนัก ตามประเพณีชาวแสก จะแสดง

การเดินสากในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ซึ่งตรงกับประเพณี “กินเตรท” หรือ “วันตรุษญวน” ในวันนี้ ชาวแสกทั้งหมดจะพากันนำดอกไม้ ธูปเทียน ข้าวปลาอาหารไปพร้อมกันที่ศาลเจ้าที่ ชาวแสกเรียกว่า “ศาลงมู” ซึ่ง “งมู” นี้เป็นบรรพบุรุษที่ชาวแสกเคารพนับถือมาก จะทำกิจการใดก็มักจะไปบนบานศาลกล่าวเสมอและว่ากันว่าศักดิ์สิทธิ์มาก

เมื่อชาวแสกนำข้าวปลาอาหารทยอยกันไปที่ “ศาลงมู” ศาลนี้จะตั้งอยู่ ทางตะวันออกติดริมฝั่งแม่น้ำโขง ลักษณะเหมือนศาลพระภูมิทั่วๆ ไป มีไฟประดับให้สวยงามในวันงาน รอบๆ ศาลจะมีไม้ทำเป็นคาน ทาสีอยู่รอบศาล สันนิษฐานว่าแสดงถึงความสามารถ ในด้านการต่อสู้ซึ่งสามารถนำประชาชนพรรคพวกตนมาหาชัยภูมิอันเหมาะสมได้ หลังจากนั้น ก็จะมีพิธีบวงสรวงวิญญาณบรรพบุรุษ

● การเดินสากของชาวแสก
แหล่งที่มา <http://www.m-industry.go.th>

พอชาวแสกมาพร้อมกันแล้ว “หมอเยา” หรือ “หมอเหยา” จะทำพิธีบวงสรวงโดยการจุดธูปเทียนเทเหล้าใส่จอก และเชิญ “งมู” มารับของที่นำมาบวงสรวงเป็นภาษาแสก

ต่อจากนั้นก็เป็นที่โยนเหรียญ ซึ่งลักษณะเหรียญจะเป็นเหรียญแบบโบราณ หรือ สตางค์ แดงทาสีขาวด้านเดียว จำนวนสองเหรียญ หมอเหยาหรือ หมอเยา จะโยนเหรียญขึ้นเพื่อเสี่ยงทายว่าที่จัดพิธีในวันขึ้น ๓ ค่ำ และขออนุญาตถ้ายรูปจะได้ใหม่ และพอใจกับการกระทำนี้ไหม แล้วก็โยนเหรียญลงกับพื้นหากเหรียญตกลงหงายด้านเดียวกัน สีขาวเหมือนกันหรือดำเหมือนกัน แสดงว่าไม่พอใจ ถ้าหากเหรียญสองเหรียญต่างกัน แสดงว่าอนุญาตหรือพอใจ ถ้าหากเหรียญ เหมือนกันคือไม่พอใจ ต้องทำพิธีใหม่และเสี่ยงอีกครั้งจนกว่าจะพอใจ

หลังจากเสร็จพิธีบวงสรวงงมูแล้ว ชาวแสกก็จะนำสากตำข้าว (สมัยโบราณ) ลักษณะคอดตรงกลาง ปัจจุบันเป็นแบบตรง วางบนไม้แท่นแล้วกระทบกัน ให้เป็นจังหวะที่ไม้กางออกซึ่งจะมีคู่เดินอยู่ประมาณ 10-20 คู่ มาเดินบวงสรวงหรือแกบน เครื่องดนตรีที่ใช้ในการเดินสาก มีเพียงกลอง ฉิ่ง ฉาบ และสากที่นำมากระทบกันเป็นตัวให้จังหวะ ผู้ที่มีโรคภัยไข้เจ็บจะให้หมอเหยาทำพิธีเพื่อบอกกล่าวงมู พร้อมทั้งมีการบนด้วยการเดินสากนี้ การนำเครื่องสังเวยมาถวาย แล้วกำหนดพิธีแกบนเมื่อหายป่วยแล้ว หมอเหยาจะทำพิธีให้พร้อมกับรักษาควบคู่ไปกับยาสมุนไพร

ภาคอีสานใต้ : มะมั่วด

มะมั่วดเป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่ทำเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วยของชาวอีสานใต้ พิธีกรรมนี้ได้รับอิทธิพลความเชื่อทางไสยศาสตร์แบบเขมร ด้วยว่าชาวอีสานใต้ส่วนใหญ่เป็น

ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากชาวเขมรที่ได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลากว่าร้อยปีมาแล้ว พิธีกรรมนี้มีการใช้ดนตรีเข้าไปเป็นสื่อให้วิญญาณของบรรพบุรุษหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงมาเข้าทรงและร้องรำทำเพลงเพื่อให้ผู้ที่เจ็บป่วยมีอาการทุเลาลงครูเข้าทรง (ครู มะมัวด) ส่วนมากจะเป็นผู้หญิงเช่นเดียวกับผีฟ้า

คำว่า “มะมัวด” เป็นภาษาเขมรแปลว่า แม่มดหรือว่าร่างทรง เป็นบุคคลที่สามารถให้เทวดามาทรงได้ โดยมากเป็นชาวบ้าน ทำมาหากินตามปกติ ต่อมามีอาการป่วย เช่นชักกระตุกแล้วสลบไป พุดจา สับสน เพ้อๆ ผันๆ เพี้ยนไปจากปกติ เป็นๆ หายๆ แม้รักษาอย่างไรก็ไม่หายบางคนมีอาการนานนับปีกว่าจะค้นหาสาเหตุพบว่ามีคนเข้าทรงแล้วบอกว่ามี

● ภาพพิธีมะมัวด
แหล่งที่มา www.surinmajestic.net

เทวดาขออยู่ด้วย เมื่อรู้สาเหตุแล้วทำพิธีต้อนรับ โดยการนำคนทรงอื่นที่เชี่ยวชาญมาเป็นพี่เลี้ยงให้ลองเข้าทรงดู เมื่อเข้าทรงได้ก็จัดสักการบูชาตามที่แม่มดบอก อาการเจ็บป่วยก็ทุเลาและหายไปเองในที่สุด คนที่เป็นร่างทรงของแม่มดทุกๆ ปี บางคนมีความสามารถทำนายเหตุการณ์ต่างๆ ได้แม่นยำ รักษาโรคเก่ง

ขั้นตอนการรักษา ผู้เข้าทรงจะเตรียมขันใส่ข้าวสาร และปักเทียนซึ่งจุดไฟแล้วเมื่อทำพิธีเข้าทรงผู้เข้าทรงจะนั่งทำสมาธิเพื่อให้วิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้าทรงร่าง เมื่อวิญญาณเข้าร่างทรงแล้วจะมีผู้คอยซักถามว่า เหตุใดคนไข้ ถึงได้ป่วย ผู้เข้าทรงก็แจ้งให้ทราบและบอกวิธีแก้ด้วย ภายใต้เงื่อนไขการเสี่ยงทายที่ได้จากการโบล ซึ่งหมายถึงวิธีการหาความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโดยผู้ทำการคือ หมอโบล ซึ่งหมอโบลนี้ ทำหน้าที่เพียงวินิจฉัยโรคเท่านั้น การไปทำพิธีเช่นสรวง หรือพิธีกรรมอื่นใดญาติคนป่วยต้องไปจัดการเอง และที่พบมาโดยมากเป็นสตรีเพศเท่านั้นที่เป็นหมอโบลหากการโบลบอกว่าต้องประกอบพิธีกรรมการโบลมะมัวด จึงจะทราบสาเหตุการเจ็บป่วยที่แท้จริงและโดยละเอียด ผู้ป่วยหรือญาติพี่น้องของผู้ป่วยก็จะประกอบพิธีตามวันและเวลาที่ผู้เสี่ยงทายระบุ แต่ต้องไม่ตรงกับวันพระ

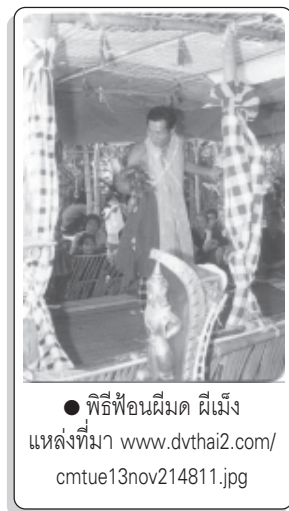
ระยะเวลาการประกอบพิธีการโบลมะมัวด อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์(แคเมียกทม) เดือนมีนาคม (แคประกุล) และเดือนเมษายน (แคแจต) ครัวมะมัวด หรือ ร่างทรงจะทำหน้าที่ติดต่อหรือเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับวิญญาณบรรพบุรุษร่วมกันแสวงหาวิธีการรักษาผู้ป่วย ซึ่งอาจได้รับคำตอบให้รักษาด้วยสมุนไพร การเสกเป่าด้วยลมปาก น้ำหมาก น้ำมนต์ การบีบนวดตามร่างกายหรือการทิ่มแทงร่างกายด้วยรากไม้ การฟ้อนรำหรือการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น

ในบางครั้งวิญญูณที่เข้าทรงต้องการจะรำ ในกรณีนี้ผู้เข้าทรงซึ่งอยู่ในร่างจะต้องแต่งกายใหม่ ผู้จัดจะนำเครื่องแต่งกายมาให้เลือกจนพอใจ และเมื่อร่างทรงแต่งกายเสร็จแล้ววงดนตรีก็จะบรรเลงเพลงดับเปลี่ยนจังหวะและทำนองเพลงไปเรื่อยๆ จนกว่าร่างทรงจะพอใจ หากวิญญูณในร่างทรงพอใจเพลงอะไรก็จะรำรำไปตามจังหวะเพลงไปเรื่อยๆ และเมื่อร่างทรงรำจำจนพอใจแล้ววิญญูณจะออกจากร่างผู้เข้าทรงจะกัดเทียนที่จุดอยู่ให้ดับ ผู้ป่วยก็จะรู้สึกดีขึ้น

ภาคเหนือ : ฟ้อนผีมด ผีเม้ง

การฟ้อนผีมด ผีเม้ง เป็นพิธีรักษาผู้ป่วยของภาคเหนือ พิธีกรรมนี้มีทั้งการฟ้อนผีมดและผีเม้ง ผีมด หมายถึง ผีของมดที่ชอบอยู่ตามบ้านเรือน คอยเฝ้ารักษาให้บ้านเรือนอยู่เป็นปกติสุข ทำให้มีความอบอุ่นใจเหมือนกับบ้านเมืองที่มีผีเสื้อบ้านผีเสื้อเมืองคอยปกป้องรักษาอยู่ ดังนั้นถ้าตระกูลไหนมีการทำพิธีฟ้อนผีมด ชาวบ้านที่อยากได้เงินก็จะนำมดมาขายเป็นรังๆ บ้านที่อยู่ใกล้เคียงก็จะซื้อไว้ในราคาเป็นเฟื้อง (สมัยก่อน นำมาไว้ในบ้านของตน) ประเพณีฟ้อนผีเม้งนั้น สันนิษฐานว่าเป็นประเพณีมาจากมอญ เพราะสังเกตได้จากการแต่งกายในเวลาเข้าทรงจะเป็นแบบการแต่งตัวของพวกมอญโบราณ พวกมอญนี้เองที่คนไทยภาคเหนือหรือล้านนาเรียกว่า “เม้ง” ดังนั้นการฟ้อนผีมด-ผีเม้ง ความหมายที่แท้จริงนั้นก็คือการฟ้อนรำเพื่อเป็นการสังเวทหรือแก้บนผีบรรพบุรุษซึ่งอาจจะเป็ผีปู่ย่าตายายหรือบิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะถือกันว่า เมื่อพวกเขาตีพี่น้องตายไปแล้วดวงวิญญาณจะมารวมกันอยู่ที่หอผี จึงมักเรียกรวมกันไ้ว่า ฟ้อนผีมด-ผีเม้ง

● พิธีฟ้อนผีมด ผีเม้ง
แหล่งที่มา www.dvthai2.com/cmtue13nov214811.jpg

ขั้นตอนการรักษา ก่อนจะทำพิธีต้องมีการเตรียมสถานที่โดยการสร้างปะรำพิธี (ทางเหนือเรียกว่า “ผาม”) ถ้าเป็นการฟ้อนผีมดจะสังเกตได้จากหลังคาแบบเรียบ (ผามเรียบ) แต่ถ้าเป็นผีเม้ง หลังคาปะรำพิธีจะเป็นรูปกระโจมสูงผามนี้จะสร้างขึ้นภายในลานบ้าน ในปะรำมี เครื่องเช่นสังเวทต่างๆ เช่น หัวหมู ไก่ต้มทั้งตัว เหล้า ขนม ข้าวต้ม มะพร้าว กล้วย อ้อย ข้าวตอก ดอกไม้ ฐูปเทียน ใส่ถาดหรือภาชนะไว้บนแท่นที่ยกสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร มีราวสำหรับพาดผ้าสำหรับถวายให้เจ้าผู้เข้าทรงโดยมีผ้าโล่งใหม่หลายผืน ผ้าคล้องบา ผ้าโพกศีรษะสีต่างๆ ไว้ ผู้ประทับทรงจะได้ใช้ทั้งชายหญิง ถ้าเป็นพิธีฟ้อนผีเม้ง เครื่องเช่นสังเวทจะเพิ่มบอกร้า (กระบอกปลาร้า) เข้าไปด้วย ทั้งนี้เพราะเม้งชอบกินปลาร้า และทำปลาร้าได้เก่ง เนื่องจากบ้านของพวกเม้งมักจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ตรงกลางปะรำจะมีผ้าขาวผืนยาว

ห้อยเอาไว้ปล่อยให้ยาวลาดพื้นปะรำ สำหรับให้ผู้ที่จะมีมือจับโหนดแล้วพบบหน้าเพื่อผ้า จะได้แกว่งหมุนไปมา เมื่อสมาชิกมาพร้อมกันแล้ว ประมาณเก้าโมงเศษ เจ้าภาพก็จะจัดรูป เทียนที่หน้าหอนผี ซึ่งปลุกไว้ในบ้านเป็นลักษณะคล้ายศาลเพียงตา ปลุกไว้ให้เป็นที่อยู่ของผี สตรีที่มีอาวุโสในบ้านนั้น จะนำทำพิธีขอเชิญผีเข้าทรง มีการขอให้ผีที่มาเข้าทรงนั้นรักษา ลูกหลานที่เจ็บป่วย หากหายจากการเจ็บป่วยจริง ก็จะมีการสร้างผาม (คล้ายกระท่อม) เพื่อ พ่อนผีเม็งเพื่อแก้บน

ภาคใต้ : ตีอรี

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ได้อธิบายเรื่องดนตรี ตีอรี ในหนังสือ ชีวิตไทย ชุดสมบัติตายายของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวง ศึกษาธิการไว้ว่า ชาวไทยมุสลิมบางท้องถิ่นในจังหวัด ชายแดนภาคใต้นิยมรักษาด้วยความเชื่อที่ปฏิบัติ กันมาแต่โบราณ ที่น่าสนใจคือการรักษาโรคด้วย พิธีกรรมประกอบดนตรี เรียกว่า **มะตีอรี** หรือ**ตีอรี** คำว่า **ตีอรี** เป็นชื่อหนึ่งของสายอุมูด หมายถึง กษัตริย์ นุ่มหรือยุพราชในปัจจุบันเป็นสายลมหรือวิญญาณที่来帮助เหลือผู้เจ็บไข้ได้ป่วย

● ภาพตีอรี
แหล่งที่มา www.kpnet3.nectec.or.th

ชาวไทยมุสลิมสมัยก่อนเชื่อว่าคนนั้นเกิดมาจากธาตุทั้ง 4 คือ ฮาตุตตานอห์ (ธาตุดิน) ฮาตุตวาเฮ (ธาตุน้ำ) ฮาตุตอาปี (ธาตุไฟ) และ ฮาตุตอจิง (ธาตุลม) คนสมัยก่อนเชื่อกันว่าคนทุกคนมีyingหรือวิญญาณอยู่ในเรือนร่างแต่ละคน วิญญาณนั้นชื่อว่าyingอาซาเซ อาจหมายถึง มะลาอิกะหรือเทวดา ซึ่งเป็นเงาคอยคุ้มครองป้องกันรักษาคนนั้นๆ ทั้งเชื่อกันว่า คนเราเมื่อ ตายไป 1 คน จะเกิดใหม่ 1 คน ไม่มีสิ้นสุดโดยเริ่มต้นที่โต๊ะอาแดหรือท่านนบีอาดัม เมื่อท่าน ตายไปก็มีลูกหลานสืบทอดเผ่าพันธุ์มาจนทุกวันนี้

เดิมทีเดี่ยวดนตรีตีอรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาคนไข้ นั้นมีซิมบะหรือซออย่าง เดียว ผู้สืขอคือบอมอ หรือพ่อหมอรักษาคนไข้ ต่อมาเพิ่มซิมแน คือกลอง 2 หน้า หรือทับ 2 ใบ ซ้อง 2 ใบ และขันทองเหลืองสำหรับตี 1 ใบ

วิธีการรักษา เมื่อเริ่มพิธีพ่อมอจะเผ่าก่ายามนมมือ เพื่ออัญเชิญวิญญาณรายอุมูด ให้ลงมาประทับร่างคนไข้จากนั้นพ่อมอเริ่มบรรเลงซอ ฟังไพเราะจับใจบางครั้งก็เยือกเย็น และโหยหวน รายรอบคนป่วยหน้าพ่อมอนั้นมีชาวบ้านประมาณ 6-7 คน คอยนั่งฟังคำถาม และคำตอบจากพ่อมอและคนไข้ด้วยใจจดจ่อ

ดังกล่าวแล้วว่าพ่อมอและผู้อื่นต้องการทราบสาเหตุของคนไข้ว่าถูกวิญญาณตายาย

หรือวิญญาณชั่วร้ายมาสิงนั้นเป็นเพราะอะไร และจะแก้ไขอย่างไร การที่ไม่เข้าทรงผู้อื่นหรือ ผู้ที่ไม่ใช่คนใช้นั้นก็เพราะว่ากลัวไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือมีเจตนาที่กลัววิญญาณในร่าง คนไข้ที่ถูกทำคุณไสยจะอาละวาดเอากับพอมหอยหลัง

การเล่นตีอริดังกล่าวนั้น เริ่มต้นที่ซอ เพื่อทำให้เกิดอารมณ์ครึกครื้น ถัดมาตีกลองกับ ซ้องพร้อมกันและตามด้วยตีซันทองเหลือง การใช้ซันทองเหลืองทำเครื่องดนตรีนั้น เข้าใจว่า คนสมัยก่อนคงชอบเสียงภาชนะดังกล่าวนี้นี้ จึงใช้ตอกทอด้ก้นมา จังหวะดนตรีตีอรินั้นแรก บรรเลงเพลงรายอหมุดก่อน แล้วเปลี่ยนเป็นเพลงเสนา เพลงนายพรานและเพลงอื่นๆ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ป่วยที่ชอบเพลงนั้นๆ ด้วย

เพลงรายอหมุดนั้นมีทำนองแบบเพลงมะโย่งเริ่มด้วยพอมหอยซบเป็นเนื้อเพลงซอ เพื่อ อัญเชิญวิญญาณรายอหมุด การแสดงตามข้อเสนอนี้ของรายอหมุดอาจจะเป็นมะโย่ง สีละ วา ยัง อย่างใดอย่างหนึ่ง จากนั้นจึงตกลงกันถึงการกำหนดพิธีครั้งต่อไป พร้อมกับการแสดง มหรสพในช่วงเดือนใด ส่วนมากไม่กำหนดในช่วงระยะสั้น เช่น 1 ปี หรือ 2 ปี ต่อครั้ง อาจ กำหนดช่วงยาวก็ได้ เช่น 5 ปี หรือ 10 ปีต่อครั้ง เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้ววิญญาณรายอหมุด ก็ออกจากร่างคนไข้จากนั้น คนไข้ก็หายปกติ เมื่อถึงกำหนดสัญญาที่มีการกำหนด จะมีพิธี พร้อมกับการเล่นดนตรีตีอริ และมีมหรสพตามที่กำหนดไว้ เช่น มีการแสดงมะโย่ง หรือสีละ ช่วง ทำพิธีกรรมนั้น มีคนไข้ที่หายปกติแล้วมานั่งตรงหน้าพอมหอย พอมหอยจุดเทียน ๓ เล่ม รม กายานแล้วเชิญรายอหมุดเข้าร่างคนไข้ที่หาย พอมหอยกล่าวว่า ได้จัดสิ่งต่างๆ ตามที่ต้องการแล้ว จากนั้นมหรสพก็ลงมือแสดงรายอหมุดก็ออกจากร่างคนทรง เป็นอันจบพิธีกลับบ้าน

โตะคริม

โตะคริม หรืออาจเรียกว่านายมนต์ หรือลิมนต์เป็นดนตรีประกอบพิธีขับร้องเพื่อ รักษาผู้ป่วยตามความเชื่อของท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากครุหมอตายายนายมนต์ (บรรพบุรุษของนายมนต์ที่ล่วงลับไปแล้ว) หรือผีบรรพบุรุษ ให้โทษ (พิทักษ์ คชวงษ์, ๒๕๔๒: ๙๙-๑๐๙) อุดม หนูทอง (๒๕๓๑: ๑๔-๕๐) กล่าวว่า โตะคริมเป็นดนตรีที่เล่นกันเพียงบางท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา เท่านั้น แต่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางการแสดงดนตรีหรือการละเล่นอย่างหนึ่งของจังหวัดสงขลา ปัจจุบันมีคณะโตะคริม ในจังหวัดสงขลาอยู่บ้างเช่น คณะนายเก็ลั่น คงสุวรรณ อำเภอสิงหนคร คณะนายพวง ทองสงี่ยม อำเภอสะบ้าย้อย คณะนายเนื่อม นวลจันทร์ อำเภอ

● ภาพโตะคริม

แหล่งที่มา <http://www.sa.ac.th/homepage.student>

หาดใหญ่ คณะนายจวง รัชทรัพย์ อำเภอสทิงพระ คณะนายวรรณ จันทรสวรรณ อำเภอนาทวี คณะนายเบ็ล้อง ดำเนินไพ อำเภอสะบ้าย้อย การเล่นโต๊ะครีมจะคงเหลืออยู่บ้างก็เฉพาะผู้ที่นับถือตายายนายมนต์ หรือผู้ที่สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่เคยเล่นโต๊ะครีมมาก่อน และปัจจุบันหาชมได้ยาก

สันนิษฐานว่าโต๊ะครีม เกิดจากความเชื่อที่เกิดขึ้นจากความกลัว เช่น การเจ็บไข้ได้ป่วยเมื่อรักษาไม่หายและหาสาเหตุไม่ได้ก็เข้าใจว่าถูกผี โดยเฉพาะผีปู่ตายายหรือครุหมอตายายซึ่งเป็นพี่น้องกันอยู่ทั่วไป โต๊ะครีม เป็นการเล่นดนตรีเพื่อบูชาครุหมอตายาย บางท้องถิ่นเรียกว่า “นายมนต์” จะเล่นเมื่อคนถูกผีซึ่งเชื่อว่าตายายที่ล่วงลับไปแล้วมาทำโทษถ้าลูกหลานทำลบหลู่หรือประพาดินอกกริต ครุหมอตายายของโต๊ะครีมเรียกว่า “ตายายผีเรือน” ถ้าใคร “ถูก” ตายายแล้วไม่รับโต๊ะครีมไปเล่นเชื่อว่าจะมีอันเป็นไปถึงตาย แต่ถ้าเล่นโต๊ะครีมแล้วจะหายจากการถูกตายาย ผู้ถูกมักจะเจ็บไข้ได้ป่วย เปื่อยเน่า ฯลฯ ผู้เล่า¹ บอกว่าเมื่อใครถูกตายายจริงๆ ถ้าไปโรงพยาบาลจะเจ็บแรงขึ้นและรักษาไม่หาย จะหายได้ก็ต้องรับโต๊ะครีมไปเล่นเท่านั้นตามปกติโต๊ะครีมจะไม่เล่นทั่วไปจะเล่นเมื่อมีผู้มารับไปเล่นเมื่อถูกตายายเท่านั้น (ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2541: 242-243)

ในการบรรเลง ใช้ผู้เล่น 5-7 คน ประกอบด้วยคนทรง 1 คน พิ่เลี้ยง 1 คน และคนตีทับ 3-5 คน ถ้าผู้เล่นเป็น 7 ถือว่าเล่นตามแบบฉบับดั้งเดิมประกอบด้วยคนทรง 1 คน พิ่เลี้ยง 1 คน และมีคนเล่นดนตรีอีก 5 คน ดนตรีเป็นทับล้วนๆ มีจำนวน 5 ลูก

พิธีกรรมของโต๊ะครีมอาจมีขึ้นเป็นเวลา 3-4 วัน เริ่มจากการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษของตายายโต๊ะครีมให้เข้าร่างทรง ต่อจากนั้นเป็นการขับร้องการร้องเชิญผีตายาย ให้เข้ามาสิงสถิตในร่างทรงนั้น แล้วจึงมีการอาบน้ำร่างทรง ลูกหลานจะช่วยกันอุ้มร่างทรงผีตายายมานั่งในที่อาบน้ำ ผลัดเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มใหม่ให้ร่างทรง พิธีกรรมต่อมาเป็นการตีไม้ยังของร่างทรง ร่างทรงไข้ไม้ตีลูกหลานตายายเบาๆ เรียกการตีไม้ยังน่าจะเป็นการทักทายลูกหลาน ซึ่งการตีไม้ยังของร่างทรงผีตายายนั้นจะตีให้เฉพาะผู้ที่เป็ลูกหลานผีตายายเท่านั้นเชื่อว่าเป็นสิริมงคลในชีวิต ไม้ยังจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งไว้ในโรงมัต และอีกส่วนหนึ่งให้กับลูกหลานผีตายายแขวนไว้บริเวณทางเข้าหน้าบ้านของเจ้าภาพไม้ยังนี้ลูกหลานเชื่อว่าสามารถป้องกันภูติ ผีต่างๆ ไม่ให้มารบกวนลูกหลานได้ ในขณะที่ร่างทรงกำลังตีไม้ยังแก่ลูกหลาน ทางคณะวงดนตรีโต๊ะครีมจะตีทับ จากนั้นก็เลี้ยงดูผีตายาย เจ้าภาพจะยกอาหารทั้งหมดมายังโรงมัตเพื่อให้ผีตายายในร่างทรงได้สังเวย หลังจากนั้นเป็นการตัดเหมรยหรือการแก้บน การส่งผีตายาย ผีบรรพบุรุษ ถือว่าเสร็จสิ้นพิธีกรรม

¹ ผู้เล่าคือนายเลื่อน อินทมะโน

นอกจากการใช้ดนตรีในการบำบัดตามความเชื่อแล้ว ยังมีลักษณะการสวดมนต์ที่เชื่อว่าเป็นการช่วยปลดปล่อยวิญญาณที่ชั่วร้ายที่เป็นสาเหตุของโรค หรืออาการที่ผิดปกติต่างๆ เช่นพิธีการสวดภาณยักษ์ เป็นต้น

การสวดภาณยักษ์ คือการสวดพระปริตรในบทที่เรียกว่าอาฎานาฎิยะ การสวดพระปริตร (Paritta) เป็นการสวดที่มุ่งเน้นให้ความคุ้มครอง ความปลอดภัยและความสุขสวัสดิกับผู้สวด ในสมัยก่อนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของพระราชพิธีสัมพันธฉันท์ ซึ่งเป็นพระราชพิธีขึ้นปีใหม่ หลังจากจบการสวดแล้วจะมีการยิงปืนสลุต นับว่าขับไล่ความอัปมงคลจากพระนคร เสียงสวดภาณยักษ์จะมีลักษณะทุ้มต่ำ มีจังหวะน่ากลัว (มีการวางขวดน้ำไว้ตามที่ต่างๆ เพื่อให้ผีที่วิ่งหนีเสียงพระสวดได้พังกัดน้ำ) ต่อมาได้กลายมาเป็นพิธีราษฎร์ มีจัดทั่วไปตามวัดในเขตเมือง ในจังหวัดต่างๆ พิธีการสวดพระปริตรบทต่างๆ นิยมในนิยายเกรวาทในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแหลมมลายู ผู้ที่เข้าพิธีสวดภาณยักษ์บางคนอาจมีอาการสั้น หรือผู้ที่สักรยันต์ อาจมีอาการของขึ้น กระโดดโลดเต้นไปมา หลายคนมีอาการสบายตัวหลังจากได้ยิมนบทสวดนี้ เป็นต้น

เรื่องการสวดภาณยักษ์ในทัศนะผู้เขียนเห็นว่าบทสวดนี้ที่จริงแล้วมิได้มีมุ่งเน้นในการบำบัดรักษาโรคแต่อย่างใด แต่ด้วยความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาถึงความศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกกล่าวอ้างถึงจากประสบการณ์ที่หลายคนประสบและถ่ายทอดต่อกันไป ตลอดจนบรรยากาศของงานที่ถูกสร้างขึ้นให้มีการจุดประทัดให้มีเสียงดังเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับงาน ทำให้ผู้เข้าร่วมงานเกิดภาวะที่ถูกตรึงจิตไว้กับบรรยากาศนั้น จึงอาจเป็นเหตุที่ทำให้ผู้เข้าร่วมงานเกิดอาการเรียกว่าอุปาทานขึ้นก็เป็นได้

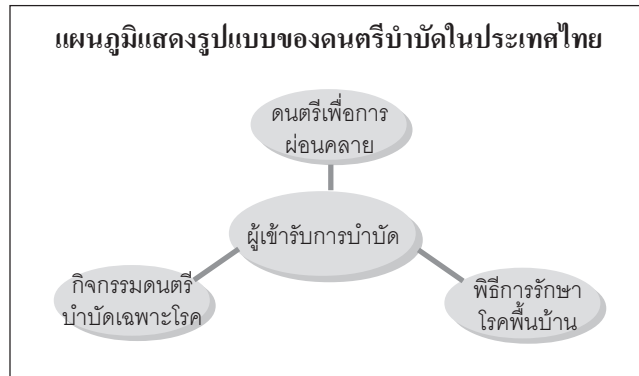
สรุป

ดนตรีบำบัดในประเทศไทยได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นมากในปัจจุบัน สังเกตได้จากสถานที่ให้บริการด้านนี้มีเพิ่มมากขึ้นทั้งในโรงพยาบาลของรัฐหรือโรงพยาบาลเอกชน ตลอดจนถึงสถานที่ให้บริการด้านดนตรีบำบัดที่เปิดดำเนินการโดยแพทย์ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการให้ความรู้ด้านดนตรีบำบัดในแนวต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการทำวิจัยควบคู่กันไปกับการให้บริการ รูปแบบของดนตรีบำบัดที่พบในประเทศไทยสรุปได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. การใช้ดนตรีในรูปแบบสันตนาการ เป็นการจัดกิจกรรมให้ความบันเทิง มีวิธีการคือการฟังเพลง การร้องเพลง และการเล่นดนตรี เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย
2. การใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดผู้ป่วยเฉพาะโรค ซึ่งใช้วิธีการเปิดเพลงให้ฟัง หรือให้ปฏิบัติกิจกรรมประกอบเสียงดนตรี ส่วนมากพบในการใช้เพื่อลดอาการเจ็บปวด อาการเครียด หรือวิตกกังวล

3. การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อพื้นบ้าน มีวิธีการใช้ดนตรีหรือการแสดงเพื่อทำการสื่อสารกับสิ่งเหนือธรรมชาติตามความศรัทธาของคนในท้องถิ่นนั้น

จากการสำรวจพบว่ายังไม่มีสถานให้บริการด้านดนตรีบำบัดใดๆ ที่มีผู้ได้รับการรับรองด้านดนตรีบำบัดตามหลักสากล กล่าวคือผู้ที่ให้บริการมิได้ผ่านการเรียนในหลักสูตรดนตรีบำบัดอย่างตะวันตก และไม่มีใบประกอบโรคศิลป์ เนื่องจากยังไม่มีการสร้างฐานความรู้ด้านนี้เกิดขึ้นในประเทศไทย การใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดตามความเข้าใจของผู้ให้บริการตามสถานที่ต่างๆ นั้น ส่วนมากเป็นการใช้ดนตรีเพื่อการทำให้เกิดการผ่อนคลาย เช่น การเปิดเพลงให้ผู้ป่วยฟัง การตั้งวงดนตรีเพื่อบรรเลงในโรงพยาบาลหรือสถานพักฟื้นต่างๆ การให้ผู้ป่วยปฏิบัติกิจกรรมดนตรีเพื่อช่วยให้ลดความกังวล หรือความเครียดที่มีต่อโรคที่เกิดขึ้นกับตน รวมถึงการใช้ดนตรีเพื่อช่วยเบี่ยงเบนความเจ็บปวด ซึ่งปรากฏว่าประสบความสำเร็จและมีส่วนช่วยผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ก็มีได้อ้างอิงถึงกระบวนการศึกษาวิจัย ที่เป็นลักษณะการวิจัยทางคลินิกอันประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญแต่ละสาขา ตามรูปแบบที่สมาคมดนตรีบำบัดแห่งอเมริกา ได้กำหนดไว้แต่อย่างไร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะองค์ความรู้ด้านดนตรีบำบัดในประเทศไทยยังไม่มีคุณสมบัติ ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีเพียงมหาวิทยาลัยรังสิตเท่านั้นที่เปิดหลักสูตรด้านดนตรีบำบัดเป็นแขนงวิชาหนึ่งเพื่อให้นักศึกษาเลือกเรียนซึ่งไม่ใช่การเรียนเพื่อเป็นวิชาเอกแต่อย่างใดดังนั้นหากวิชาการด้านนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังในการช่วยสร้างหลักสูตรด้านดนตรีบำบัดที่มีการเรียนกันอย่างจริงจังในระดับปริญญาตรี หรืออาจเป็นการพัฒนาบุคลากรทางด้านการแพทย์ เช่นนักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัดที่มีอยู่ให้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีการสนับสนุนให้ทำการวิจัยทางคลินิกภายใต้การชี้แนะของผู้มีประสบการณ์ มีการส่งไปอบรม ศึกษาด้านนี้ในต่างประเทศมากขึ้นก็จะทำให้เกิดการตื่นตัว เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้านดนตรีบำบัดในประเทศไทย

ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

ส่วนในมุมมองของความเชื่อเรื่องการประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาโรคตามความเชื่อพื้นบ้านไทยนั้น เป็นประเพณีที่ได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่นนั้นๆ เนื่องจากรากเหง้าของความเชื่อที่ฝังลึกในวิถีชีวิตของพวกเขา ได้ถูกสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และเมื่อสำรวจสถานะของดนตรีในกระบวนการพิธีกรรมที่กล่าวมาแล้ว พบว่าดนตรีมิได้เป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่ตรง (Manifest function) ในการบำบัด แต่ดนตรีทำหน้าที่แฝง (Latent Function) ในการเป็นส่วนประกอบของพิธีกรรม เพื่อทำให้พิธีมีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ช่วยในการป่าวประกาศการจัดพิธีกรรมไปยังสมาชิกหมู่บ้าน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของงานให้มีความศักดิ์สิทธิ์ หรือเพื่อเป็นสื่อให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของวิญญาณโดยบรรเลงให้ร่างทรงได้เต้น ได้แสดงอิทธิฤทธิ์ ตามท่วงทำนองและจังหวะ ทำให้เกิดการปลุกเจ้าอารมณ หรือโน้มน้าวจิตผู้เข้าร่วมพิธีให้มีความสนใจต่อการแสดงของร่างทรงนั้น

ที่จริงแล้วส่วนสำคัญอันเป็นแก่นของพิธีกรรมตามคติความเชื่อของชาวบ้านนั้น มีองค์ประกอบผสมผสานกันหลายส่วน ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมคือการนับถือผี ได้แก่ หมอผี เครื่องสังเวย และผู้เข้ารับการรักษา ส่วนดนตรีคือส่วนเติมเต็มให้การแสดงออกของหมอผีมีความน่าเลื่อมใส ท่วงทำนองและเนื้อร้องได้เบี่ยงเบนความสนใจของผู้ป่วยไปจากอาการที่เจ็บป่วยนั้น เมื่อมีการฟ้อนรำหรือการเข้าทรงเกิดขึ้น ทวารทั้ง 4 ได้แก่ หู ตา จมูก ภาย ได้เปิดรับสัมผัสไปยังกิจกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวางขึ้น จิตที่เคยคิดฟุ้งซ่าน หรือมีความหมกมุ่นกับอาการเจ็บป่วยแต่อย่างเดียวก็จะถูกพรากออกไปรับรู้สภาวะของพิธีกรรมนั้นชั่วขณะหนึ่ง

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคที่มีดนตรีเป็นส่วนประกอบนั้นมีโอกาสจัดได้ว่าเป็นดนตรีบำบัดเพราะ มิใช่เป็นการนำดนตรีไปใช้โดยตรง เป็นแต่เพียงการใช้กระบวนการทางพิธีกรรมเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเกิดการผ่อนคลายจากอาการนั้น จึงน่าจะเรียกได้ว่าเป็นพิธีกรรมบำบัดตามความเชื่อแบบพื้นบ้านไทยจึงจะเหมาะสมกว่า

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดแบบตะวันตก กับพิธีกรรมที่ส่วนมากเรียกว่าดนตรีเพื่อรักษาโรคแบบพื้นบ้านไทยแล้วพบว่า การใช้ดนตรีบำบัดแบบตะวันตกนั้น เน้นหลักเหตุผลเชิงประจักษ์ สามารถพิสูจน์ได้ตามสมมติฐานด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ มีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีการพินิจ พิเคราะห์ในการวินิจฉัยโรคที่มีหลักวิชาการอ้างอิง มีการวางแผนการบำบัด มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้การบำบัดเป็นไปตามเป้าประสงค์ มีเครื่องมือในการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบความสำเร็จ นอกจากนี้รูปแบบการใช้ดนตรีบำบัดแบบตะวันตกมิได้จำกัดการรักษาเพียงรูปแบบเดียว (ดังเช่นพิธีกรรมที่กล่าวมา) แต่มี

ความหลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาการของผู้เข้ารับการบำบัด

ในขณะที่ดนตรีในพิธีกรรมรักษาโรคมีบทบาทเพียงการจูงใจ เพื่อเบี่ยงเบนให้ผู้เข้ารับการบำบัดมีความสนใจในกิจกรรมที่เกิดในพิธีกรรมนั้น และเมื่อบวกกับความเชื่อและศรัทธาแล้วก็อาจทำให้อาการที่เจ็บป่วยทุเลาลงได้ แต่สังเกตได้ว่าในพิธีกรรมต่างๆ มักมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองตามความต้องการของวิญญาณมากกว่าการคำนึงถึงลักษณะอาการป่วยของผู้ที่เข้ารับการบำบัด พิธีกรรมมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ ต่อวิญญาณที่เขานับถือ บำรุงบำเรอวิญญาณด้วยของเช่นสังเวศเพื่อให้วิญญาณเกิดความพอใจ และเชื่อว่าเมื่อทำสิ่งที่ดีต่อวิญญาณแล้วย่อมได้รับความช่วยเหลือให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ เป็นการตอบแทน พิธีกรรมที่เกิดขึ้นมิได้มีการวิเคราะห์หาสาเหตุการป่วยอย่างเป็นทางการ นอกจากการตอกย้ำให้ผู้เข้ารับการรักษาต้องมีศรัทธาที่ตั้งมั่นและต้องบำรุงบำเรอแก่วิญญาณมากขึ้นด้วยการบ่น และการแก้บน การรักษาจึงสัมฤทธิ์ผลเป็นต้น

แม้ผู้เขียนจะมีความเห็นว่า อำนาจแห่งความศรัทธาที่มาจากความเชื่อดั้งเดิมนั้นมีพลังสามารถผลักดันจิตใจได้สำนึกทำให้เกิดความมุ่งมั่น และมีกำลังใจที่เข้มแข็ง จนสามารถเกิดเป็นอุปาทานทำให้มีความรู้สึกที่ดี อันมีผลทำให้ร่างกายมีความกระปรี้กระเปร่าประหนึ่งหายขาดจากโรคต่างๆ ได้ แต่ก็มีได้เห็นว่าดนตรีในพิธีกรรมรักษาโรคได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ในการช่วยบำบัดรักษาโดยตรง เนื่องจากดนตรีมีใช้เครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ด้วยธรรมชาติของมันเองแต่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางพิธีกรรมด้วย ดังที่อภิปรายไว้

ดังนั้นการใช้ดนตรีบำบัดแบบตะวันตกจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และจะเป็นประโยชน์หากสามารถศึกษารูปแบบและวิธีการให้ละเอียดและครอบคลุม เพื่อการนำไปใช้ในสังคมไทยได้อย่างถูกหลักการ และเหมาะสม และเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการใช้ดนตรีในการบำบัดผู้ที่เจ็บป่วย และผู้ที่ด้อยโอกาสได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นทางเลือกอย่างหนึ่ง ในการนำมาใช้บำบัดควบคู่ไปกับการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันต่อไป

